

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

31E JAARGANG

WOENSDAG 27 NOVEMBER 1946

No. 1542

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Abonnementsprijs van het blad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p.p. in Nederland f26* per jaar. Overzeesche gebiedsdeelen en buitenland f28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar. Losse nummers 75 cent.

Administratie: Pieter de Hoofstraat 5, Rotterdam (W.)
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).

INHOUD:

	Blz.
Goederenovereenkomsten door Prof. Dr. E. de Vries	787
De vermogensheffing ineens en het herstel onzer welvaart door A. A. van Sandick	788
Terugblik op de Koninklijke Nederlandsche jaarbureaus in het najaar 1946 door Mr. J. Milius ..	790
Het karakter der huidige bedrijfsorganisatie door Mr. J. van Wulfften Palthe	793
De Indische rubbercultuur in oorlogstijd door Dr. L. H. Belle	797
Aanteekening:	
Alweer de omzetbelasting	799
Ontvangen boeken en brochures	799
Geld- en kapitaalmarkt	800
Statistiek:	
Verkeer en vervoer in Nederland	800
Inleggingen en terugbetalingen bij de spaarbanken in Nederland	801
Bankstaten	801
Officieele en vrije wisselkoersen te Bazel	802

DEZER DAGEN

denkt men na. Over de mogelijke consequenties van de te Linggadjati gesloten overeenkomst, die de strijdbijl nog niet definitief heeft doen begraven. Scher-

mutselingen op Bali vielen samen met het vertrek van de Commissie-Generaal. Te verwachten valt thans strijd in de Tweede Kamer, die inmiddels het beleid van den Hoogen Raad, blijkbaar met een beroep op Cicero's „Silent leges inter arma”, met rust heeft gelaten.

Binnen onze grenzen felle strijd tusschen Overheid en middenstand. Prijzenslagen worden geleverd, reeds als razzia's bestempeld. Vooral met de kleinhandelaren in aardappelen, groenten en fruit heeft de Regeering een appeltje te schillen: zij hebben gezamenlijk te kennen gegeven — in tegenstelling tot de jongste opvatting van Minister Mansholt — niets voor distributie en maximumprijzen te voelen. Onze uitvoer ontwikkelt zich overigens gunstig: f110 miljoen in October, d.i. ruim f25 miljoen boven het maandelijks gemiddelde, noodig om de raming van het plan 1946, n.l. f1 milliard, te verwezenlijken. Meer dan aan globaal geraamde cijfers heeft ons land echter behoefte aan een inventarisatie van de beschikbare krachten in detail. Waarom wordt de bedrijfstelling tot 1950 uitgesteld? Omdat de cijfers van 1930 nog zoo actueel zijn?

Economische burgeroorlog in de Vereenigde Staten, ontketend door John Lewis; bijna 500.000 mijnwerkers gingen in staking. De Regeering aanvaardde de uitdaging; inmiddels bedreigen nieuwe moeilijkheden de voedselsituatie in Europa, die zich, volgens Sir John Boyd Orr in een interview te Weenen, zeer slecht laat aanzien.

De in de internationale politiek nog algemeen waarneembare preferentie voor kanonnen boven eventueel later gekaapte boter resulteerde te New-York in onbegrijpelijke en vruchteloze debatten over ontwapening, het veto en het vredesverdrag met Italië. Wordt Milton's „Order from disorder sprung” ooit bewaarheid?

Openlijke strijd in China — voor de zooveelste maal — en in Griekenland, blok aan het been van Bevin. Meer bedekte vijandelijkheden in de Adriatische Zee, waar Engeland's positie werd ondermijnd. De Balkan en omgeving het kruisvat van Europa? Afgezaagd, maar wáár: behalve Joego-Slavië en Griekenland wisselden ook Hongarije en Tsjecho-Slowakije onvriendelijkheden over grensincidenten; het achterwege blijven van verkiezingsstrijd bij de verkiezingen in Roemenië veroorzaakt strijd tusschen de Grooten Vier; verder Palestina, Egypte, Triest....

De Nederlandsche Economische Hoogeschool zal een eeredoctoraat aanbieden aan Lord Beveridge, strijder voor „freedom from want” en „freedom from idleness” in zijn bekende boeken over sociale zekerheid en „full employment”. Belangrijke werken, maar ook: schoone klanken in een wereld, waarin „freedom from conflict” nog een ideaal is.

**Koninklijke
Zwavelzuurfabrieken
voorheen Ketjen N.V.**
gevestigd te AMSTERDAM.

**UITGIFTE van
1500 gewone aandeele**

aan toonder (desgewenscht op naam)
elk groot f 750.— nominaal,
ten volle deelede in de resultaten van het
boekjaar 1947 en volgende jaren.

Ondergeteekende bericht, dat zij de inschrijving
op bovengenoemde aandeele, uitsluitend voor
houders van gewone aandeele, openstelt op

DINSDAG, 10 DECEMBER 1946,
van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,
bij haar kantoren te Amsterdam, Rotterdam en
's-Gravenhage

tot den koers van 125 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 27
November 1946.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij
de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Amsterdam, 27 November 1946.

N.V. NATIONALE HYPOTHEEKBANK
TE AMSTERDAM C.

OPGERICHT IN 1861.

Volgestort kapitaal en reserves ... .. f 2.173.000.-
Waarborgfonds ... .. f 4.500.000.-

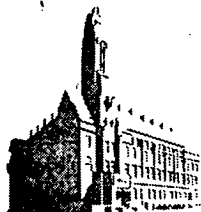
DE BANK STELT BESCHIKBAAR:

3% PANDBRIEVEN Serie D

met 2½ pCt. verplichte uitloting.

tegen den koers van 100%.

Voorloopig worden receptissen afgegeven.

STANDARD AMERIKAANSCH PETROLEUM CIE

Geb. PETROLEA 's-GRAVENHAGE

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)

**AMSTERDAMSCH
BANK N.V.**

KAPITAAL f 55.010.000 RESERVES f 31.500.000

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verchaft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening

Vraagt U eens welgedocumenteerde adviezen aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

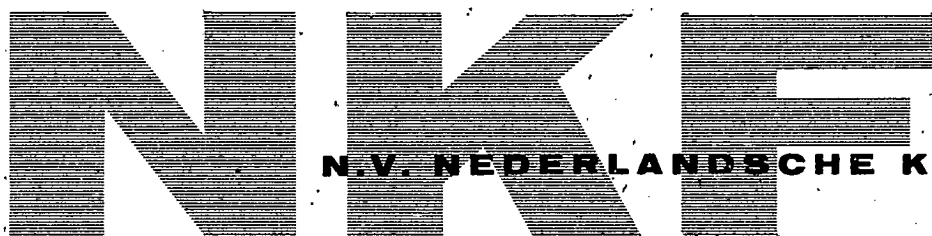
gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

**Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam**

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK

DELFT

GOEDERENOVEREENKOMSTEN.

De recente Londensche conferentie over handel en werkgelegenheid heeft een belangrijke plaats ingeruimd aan een bespreking van de goederenovereenkomsten. Dit was een voortzetting van een internationale discussie over de waarde van dit instituut, dat vooral na 1931 meer en meer werd toegepast en waarbij Nederlandsch-Indië door de tin-, rubber-, thee- en suikerregelingen bijzonder belang heeft.

Het is interessant om op te merken, dat op de Hot-springs-conferentie in 1943 een scherpe strijd werd gevoerd tusschen vóór- en tegenstanders van de goederenregelingen. Men wilde, vooral onder invloed van Keynes, deze overblijfselen van een restrictivistische depressieperiode liefst geheel afschaffen en er een grandioos „bufferstock-schema” voor in de plaats stellen. De economische beteekenis der regelingen werd daar voornamelijk verdedigd door wijlen Dr. G. H. C. Hart, oud-directeur van het Departement van Economische Zaken in Indië.

Deze scherpe tegenstelling is wat verzacht; de Engelsche economen, hoewel nog groote voorstanders van „bufferstock”-regelingen, erkennen dat deze voor structurele overproductie geen oplossing bieden en een diepe conjunctuurdaling ternauwernood zouden kunnen doorstaan. De Amerikanen zijn in twee kampen verdeeld. Het „State Department” beschouwt, onder invloed van importeerende handel en industrie, de regelingen als voortbrengsels van producenten. Het Departement van Landbouw daarentegen komt op voor de belangen van het platteland en ziet de noodzaak in om de boeren te vrijwaren voor de excessen van „boom” en „slump”. Zoo zijn de meeningen in het Britsche empire, Nederland en Frankrijk ook min of meer verschillend in het importeerende moederland en de overzeesche gebieden; die grondstoffen produceeren. Waar Regeeringen dus gezamenlijk over de principes overleggen, zal een verzoening van deze standpunten noodzakelijk zijn.

De Amerikaansche voorstellen zijn er min of meer van uitgegaan, dat deze verzoening moet volgen op een reeks grondstoffenconferenties en binnen den boezem van de „Commodity Councils”, waar angstvallig in een 50 : 50 stemmenverhouding tusschen vertegenwoordigers van Regeeringen van productie- en consumptielanden is voorzien.

Als de grondgedachte zou moeten zijn, dat de belangen van industrieland en grondstoffenland in wezen tegenstrijdig zijn, zou dit alleen een verplaat-sing van de moeilijkheden worden.

De conferentie heeft te weinig tijd gehad voor een algemeene beschouwing van dit vraagstuk. Men is daarom ternauwernood gekomen tot een algemeene erkenning van de positieve beteekenis van de goederenregelingen. Het besef van die waarde kwam echter duidelijk tot uiting in de beschouwingen van o.a. de Australische, Canadeesche, Chineesche, Cubaansche, Voor-Indische en Nederlandsche afgevaardigden. Het resultaat daarvan was, dat de Amerikaansche ontwerpen op dit punt in belangrijke mate werden gewijzigd. Van een tijdelijke noodmaatregel zijn de goederenregelingen omgezet in een algemeen middel om door overleg tot oplossingen te geraken, met daaraan verbonden een door waarborgen omgeven gemeenschappelijk optreden.

De Vereenigde Staten kwamen, om dit mogelijk te maken, tijdens de conferentie met een nieuw ontwerp en een formeele scheiding tusschen (algemeene) goederenovereenkomsten en (reguleerende) goederenregelingen — in den Engelschen tekst „commodity arrangements en „agreements”. De laatste omvatten ook regeling van productie, handel of prijzen. De algemeene over-

eenkomsten worden ingeleid door studiegroepen en goederenconferenties, die bijengeroepen moeten worden op initiatief van ieder lid, dat substantieel belang heeft bij een bepaald landbouwartikel of grondstof. Dit kan uitloopen op een min of meer permanent lichaam voor propaganda, wetenschappelijk onderzoek, marktonderzoek en statistisch werk en betrouwbare publicatie. Het kan ook resulteren in afspraken over vermindering van subsidies, quota, invoerrechten, accijnzen en andere belemmeringen van vrije concurrentie en consumptie. Het kan in onderling overleg zulke nationale maatregelen ook als vitaal voor een land erkennen. Voor den landbouw, vooral ook den Nederlandschen landbouw, is dit overleg en het scheppen van een permanent contactlichaam van essentieel belang.

Te Washington vergadert thans een commissie van de „Food and Agriculture Organization” om een „World Food Board” te organiseren. Dit lichaam zal opereeren, zoo is thans het plan, onder de spelregels, die te Londen zijn geformuleerd. Komt het tot maatregelen, die de productie, den handel of de prijzen reguleeren, dan is de eerste termijn van werkzaamheid maximaal 5 jaar, geschiedt periodieke vernieuwing onder toetsing aan de beginselen van de I.T.O. en moet tevoren een gebrek aan evenwicht tusschen productie en consumptie worden geconstateerd, zich uitend in een bestaand of te verwachten surplus en/of werkloosheid (waaronder ook begrepen „under-employment”). Engeland wilde van deze strengere bepalingen uitsluiten de zgn. „pure bufferstocks”, die uitsluitend ten doel hebben om de prijzen van landbouwproducten te stabiliseeren zonder de productie of den handel te reguleeren. Van Amerikaansche en Nederlandsche zijde is twijfel uitgesproken over de mogelijkheid om met dit middel een depressie te overbruggen. Het gaat daarbij niet alleen om de zoo moeilijke keuze van den basisprijs; van onberekenbaar effect op het productie-apparaat is ook de prijsstabilisatie. Een uitbreiding van de productie is met zekerheid te verwachten van de stabilisatie, daar het risico veel overzichtelijker wordt. Voorts wordt de handel en de financiering der voorraden dadelijk beïnvloed, wordt de termijnhandel sterk aan banden gelegd en is een hooge mate van overheidsingrijpen vereischt om de „bufferstocks” nationaal en internationaal te administreeren. Dit punt moet nog worden besproken; misschien zal de conferentie te Washington dit doen. Het is in ieder geval noodig, dat de economische theorie dit „bufferstock-vraagstuk” als factor in de conjunctuurpolitiek nader beziet. Prof. Keynes, in 1942 een onverdeelde voorstander (op grond van de gunstige werking van den tin-„bufferstock”) is later toch eenigszins hierop teruggekomen.

De Conferentie te Londen heeft geschrapt het Amerikaansche voorstel, dat een regeling, die niet spoedig slaagt in het opruimen van de overproductie, moet worden beëindigd. Het voorschrift is nu, dat de regeling dan moet worden herzien en alleen wordt beëindigd, als aan de principes niet voldaan kan worden (bijv. door het uittreden van alle consumenten). Voorts is met regeling niet alleen restrictie bedoeld; uitgesproken is, hoewel niet in het „Charter” opgenomen, dat ordelijke uitbreiding in het belang van consumenten is. Daar komt bij, dat een tekort, gepaard gaande met hooge prijzen, blijkens de geschiedenis vaak een overexpansie tengevolge heeft en dus een dreigend surplus in zich bergt. Een goederenregeling kan dus in tijd van schaarschte worden voorbereid en eventueel ingevoerd. De goederenovereenkomsten zijn bedoeld voor „primary products”, een ongedefinieerde term, waarbij landbouwproducten (incl. visscherij en boschbouw) en mineralen de hoofdrol spelen. Uit-

drukkelijk is echter bepaald, dat een aantal secundaire producten, zoals geconserveerde landbouwproducten, hieronder vallen en dat synthetische producten als kunstzij en rubber tezamen met de concurrerende natuurproducten kunnen worden behandeld.

Bij iedere goederenovereenkomst moeten producenten en consumenten evenredig (adequaat) zijn vertegenwoordigd. De overeenkomst staat voor alle geïnteresseerde leden van de I.T.O. open, niet-leden kunnen worden uitgenoodigd. Een moeilijkheid bij de stemmentellerij is de positie van de landen, die veel produceeren, maar weinig in- of uitvoeren. Voor dit deel van de productie moeten al naar omstandigheden stemmen worden verleend. Wanneer een land met overzeesche gebiedsdeelen in een overeenkomst is betrokken, kunnen importeerende en exporteerende deelen afzonderlijke vertegenwoordiging krijgen.

Een ander belangrijk principe is de geleidelijke verschuiving naar de meest effectieve en economische producenten. Een lange discussie over dit onderwerp resulteerde in het naast elkaar zetten van beide criteria, waaruit duidelijk blijkt, dat behalve de economische kostprijsfactor ook andere criteria kunnen worden overwogen, zooals de sociale betekenis en het levenspeil van den boerenstand, redenen van nationale veiligheid (hongerblokkade), toepassing van wetenschap en techniek. Ten aanzien van deze verschuivingen geldt, dat ernstige economische en sociale dislocatie moeten worden vermeden en technische vooruitgang niet permanent mag worden tegengehouden. Het verwezenlijken van een dergelijke verschuiving is zeker een zaak van langen termijn en er is derhalve een zekere tegenstrijdigheid in de Amerikaanse gedachte van tijdelijkheid der regelingen en het streven naar geordende ontwikkeling.

Indien de politieke verschuivingen in Amerika hier geen roet in het eten gooien, zal, naar valt te verwachten, het overleg, de overeenkomst, de ordening derhalve, het wel winnen van de nationale belangentegengestellingen.

Goederenregelingen worden bestuurd door een „Council” met vrij vergaande autonomie, doch eenige coördinatie en toezicht door de Organisatie, die een goederencommissie zal vormen. Deze Commissie zal bestaan uit een aantal der beste experts, niet gekozen als vertegenwoordigers van hun land, doch evenmin rechtstreeks personeel van de Organisatie. De Commissie zal meerendeels adviseerende bevoegdheid krijgen, doch door deskundigheid en onpartijdigheid op den duur een belangrijke rol kunnen vervullen.

Op deze wijze wil men trachten van de goederenovereenkomsten een erkend middel van internationale samenwerking te maken. De wereld heeft daarbij belang om de koopkracht van de oer-producenten te stabiliseeren en heftige crises te vermijden. Nederland is er voornamelijk bij betrokken als groot importeur van voedergranen en andere veevoedermiddelen, tevens als exporteur van dierlijke producten. Voor den tuinbouw kunnen regionale overeenkomsten steun bieden. Indonesië heeft groot belang bij regelingen voor de groote landbouwexportgewassen en voor het tin. Het is wellicht mogelijk om de vooroorlogsche Indische regelingen op het gebied van bevolkingslandbouwproducten in internationaal overleg te betrekken. Het is in ieder geval duidelijk, dat theorie en practijk der bestaande en nog te vormen overeenkomsten de volle aandacht van alle Nederlandsche en Indische belanghebbenden moeten hebben.

Prof. Dr. E. DE VRIES.

DE VERMOGENSHEFFING INEENS EN HET HERSTEL ONZER WELVAART.

De opbrengst van deze heffing wordt door den minister van Financiën geschat op f 1½ à 2½ milliard. Laat ons het gemiddelde nemen: f 2 milliard, zooals ook de Memorie van Toelichting doet.

Indien hiermede 3 pCt. staatschuld wordt afgelost (de hooger rentende schuld wordt vermoedelijk toch geconverteerd), zal dit een rentebesparing geven van f 60 miljoen per jaar. In theorie vervalt ook de jaarlijksche aflossingsquote op dit bedrag van f 2 milliard, maar aangezien als zeker kan worden aangenomen, dat nog voor jaren voor aflossingen opnieuw zou worden geleend en de nieuwe conversieleeningen daarenboven zijn geprojecteerd als 40 à 50-jarige, niet tusschentijds aflosbare leeningen, kan de bezuiniging op de aflossing buiten beschouwing worden gelaten.

Tegenover deze besparing van f 60 miljoen 's jaars staat het wegvallen van de vermogensbelasting en de successierechten over het te heffen bedrag van f 2 milliard en van de inkomstenbelasting en de ondernemingsbelasting van het inkomen uit de wegvallende f 2 milliard vermogen. Aan vermogensbelasting alleen wordt, tegen het oude tarief van ½ pCt., door den Staat gederfd f 10 miljoen 's jaars. Wij zijn aan den veiligen kant, indien wij de derving aan inkomstenbelasting enz. stellen op f 20 miljoen. Tot dit cijfer komt men reeds, indien men aanneemt, dat de bezitters van deze f 2 milliard vermogen gemiddeld 3 pCt. van dit vermogen maakten (d.i. f 60 miljoen) en hierover 33⅓ pCt. inkomstenbelasting betaalden, wat zeker het geval is, want de heffingsplichtigen zijn voornamelijk personen, die onder een hooge progressie vallen.

Hiertegenover zou alleen een vermeerdering van inkomsten en dus van belastingopbrengst staan, indien de ontvangers der lossingsbedragen gemiddeld meer zullen maken dan de 3 pCt., die de staatsleeningen hun opbrachten. Waar de staatsleeningen voor meer dan 50 pCt. in handen zijn van institutioneele beleggers, is deze factor te verwaarloozen.

De slotsom is dus deze, dat deze vermogensheffing ineens een jaarlijksche budgetverlichting zal geven van 60 minus 30 is 30 miljoen gulden.

Bij de beschouwing van deze besparing van f 30 miljoen 's jaars valt te bedenken, dat bij een consolidatie van de positie der staatschuld op f 18½ milliard vaste schuld (à 3 pCt.) en f 5 milliard vlottende schuld (à gemiddeld 2 pCt.) de totale rentelast f 655 miljoen beloopt¹⁾. Hiernaast staan aan andere gewone uitgaven naar schatting f 1.500 miljoen per jaar.

Door deze heffing zou dus op een totaal van f 2.155 miljoen gewone uitgaven, waarvan f 655 miljoen voor rente, f 30 miljoen op het budget worden bespaard. De vraag móet dus worden gesteld, of deze besparing deze ingrijpende operatie rechtvaardigt.

Dezelfde vraag dringt zich op, als wij ons afvragen, of een staatschuld van stel f 23½ milliard (f 27 milliard minus de opbrengst van de vermogensaanwasbelasting, geschat op f 3½ milliard, hetgeen, gezien de scherpe koersdalingen aan de Beurs, veel te hoog is gegrepen) niet draagbaar is en een staatschuld van f 21½ milliard soms wél.

Hier dient er trouwens op te worden gewezen, dat blijkens het Ontwerp Conversieleeningswet 1946, dat reeds bij de Tweede Kamer in behandeling is, de minister van Financiën juist alle schuldvermindering door normale aflossing wil stopzetten. Welnu, blijkens de bestaande leeningsvoorwaarden zou van onze aflosbare staatsleeningen van het op 1 Januari 1947 uitstaande bedrag ad f 4.577 miljoen in de eerste 10 jaar in totaal

¹⁾ Zie ook Prof. Smeets, directeur van 's Rijks Belastingen en Domeinen, in „Openbare Financiën”, 1946 II, blz. 138.

f 2.282 miljoen moeten worden afgelost. Dit beteekent, dat zelfs met deze vermogensheffing ineens ad f 2 milliard de staatsschuld over 10 jaar nog f 282 miljoen grooter zal zijn dan bij handhaving van den bestaanden toestand en daarna nog 30 of 40 jaar in het geheel niet meer zal dalen. Om dezelfde reden zal ook de rentebesparing, bij stopzetting der normale aflossingen, na 10 jaar zijn teniet gedaan.

Een duidelijker bewijs, dat de schuldvermindering, die het primaire doel heet van deze vermogensheffing ineens, minder dan schijn is, kan moeilijk worden geleverd.

Ten aanzien van deze vermogensheffing zal men dus het argument pro: vermindering der staatsschuld, moeten laten vallen. Met betrekking tot den toestand van 's lands financiën blijft dus als voordeel slechts over de tijdelijke vermindering van den rentelast met netto f 30 miljoen 's jaars op een totalen rentelast, te stellen op f 655 miljoen.

Nu dient te worden nagegaan, of dit allerminst indrukwekkende, tijdelijke budgetaire voordeel van f 30 miljoen 's jaars althans opweegt tegen de nadeelen. Welke zijn deze nadeelen?

De aantasting van het eigendomsrecht laten wij onbesproken. Dit is een zaak van levensbeschouwing, van maatschappelijke beginselen, van historische visie. En op deze gebieden bestaat geen eensgezindheid. Wij houden ons aan de practische gevolgen.

Met een tarief, stijgende van 10 tot 25 pCt., wordt het vermogen van particulieren, zakenlieden en firma's sterk aangetast. Dit is in confesso. Voorzoover deze heffing de zaken rechtstreeks aantast, beteekent dit een stagnatie van deze bedrijven en een belemmering van de ontplooiing van het economisch leven. Maar dit blijft niet beperkt tot de zakenlieden en firma's, die zelf onder de heffing vallen. De naamlooze vennootschappen blijven buiten deze heffing, omdat dit een dubbele heffing zou beteekenen. Maar men dient te weten, dat speciaal de groote industriele bedrijven in de allernaaste toekomst voor de noodzakelijkheid staan een beroep te doen op de kapitaalmarkt. Maar dit beroep zullen zij niet kunnen doen, als het fonds, waaruit zij moeten putten, zoo sterk wordt aangetast. En in dit opzicht zijn de aanslagen, die aan de particulieren zullen worden uitgereikt, evenzeer bedenkelijk. Weliswaar zal het liquide kapitaalfonds weer worden aangevuld door de aflossing op de staatsobligaties, maar hiervan is meer dan de helft in handen van de institutioneele beleggers, die weer voor dit geld staatsobligaties zullen willen koopen en dit ook zullen kunnen doen, zonder dat deze koopsommen aan de kapitaalmarkt ten goede komen, omdat zij de nieuwe staatsschuld zullen koopen, die de Staat zal moeten aangaan nu de begroting niet sluit en nog in geen jaren zal sluiten.

Voorts moet men zich goed realiseeren, dat, om de aanslagen te betalen, vermogensbestanddeelen moeten worden verkocht. Slechts een minderheid der aangeslagenen heeft, vooral na de vermogensaanwasbelasting, het geld vrij of geblokkeerd liggen of heeft staatsfondsen, die ter voldoening van de aanslagen kunnen worden ingeleverd. Wij weten, dat speciaal het geblokkeerde geld zit bij de groote bedrijven en daar noodig is voor de vermogensaanwasbelasting, en zooals wij zagen, is de helft van de staatsobligaties in handen van de institutioneele beleggers, terwijl het schatkistpapier voor een zeer belangrijk deel bij de banken berust.

Wellicht het gros der aangeslagenen in de vermogensheffing moet dus vermogensbestanddeelen verkoopen. Maar om te kunnen verkoopen moet er een markt zijn, moeten er koopers zijn. Maar die zullen er grosso modo niet zijn. Want kan men van de vennootschappen, die de vermogensaanwasbelasting hebben betaald of nog

moeten betalen, verwachten, dat zij de ten verkoop aangeboden effecten, huizen, participaties in industriele en handelsfirma's, die buiten hun bedrijf vallen, zullen koopen, terwijl zij zelf voor kapitaalsuitbreiding staan, ook omdat hun middelen voor een veel grooter bedrag in goederen en debiteuren vastzitten, omdat de prijzen zoo sterk zijn gestegen?

De aangeslagenen kunnen geblokkeerde saldi overnemen, zegt ons de Memorie van Toelichting. Het is lukraak indien juist zij het vrije geld hebben om deze overneming te effectueeren. Men rekent ons voor, dat er genoeg geblokkeerd geld is om deze heffing te betalen. De statistiek zal wel juist zijn, maar dit waarborgt nog niet, dat dit ruilproces van geblokkeerd geld in vrij geld vlot verloopt.

Het feit, dat er geen koopers zullen zijn om de te realiseeren activa over te nemen, beteekent dat de gedwongen verkoop, speciaal der effecten — want hieruit zal dit actief voornamelijk bestaan — een déroute aan de Beurs zal veroorzaken, die trouwens reeds aan den gang is. Dit zal Financiën dwingen de koersen, waarop deze fondsen voor deze heffing worden aangenomen, voortdurend lager te stellen, indien het al tot een koersvaststelling kan komen. En dit beteekent vooral, dat de opbrengst van deze heffing bitter zal tegenvallen, wat in nog sterker mate bij de vermogensaanwasbelasting het geval zal zijn. Bovendien legt deze algemeene koersdaling de geheele emissiemarkt lam, ten dètrimente van het economisch herstel.

Deze werkelijkheid zal de Regeering dwingen, naar de alternatieven te grijpen, die in de Memorie van Toelichting reeds zijn genoemd, t.w. een verlening van uitstel van betaling, dat is een uitleening van de te betalen bedragen aan de belastingschuldigen en een aanvaarding van een betaling in natura. Het eerste alternatief heeft maar één bezwaar, nl. dat hiermede de (tijdelijke) vermindering der staatsschuld vervalt. Men kan deze vorderingen op de belastingbetalers in een fictieve staatsbalans wel opvoeren als actief, maar het is een dubieus actief. Men zou er dan ook wel toe kunnen overgaan alle belastingplichtigen te debiteeren voor een deel van de staatsschuld, bijv. naar rato van hun inkomen en vermogen, en dan kunnen stellen, dat wij de staatsschuld geheel hebben weggewerkt.

Het andere alternatief, de betaling in natura, is veel bedenkelijker. Dit beteekent, dat de Staat eigenaar wordt van een heterogene verzameling effecten, huizen, land en wat niet al. Een niet te beheeren geheel, dat ook nog onverkoopbaar is. En ook hier zou de (tijdelijke) vermindering van de staatsschuld, waarom het toch te doen was, onder de tafel vallen. In België heeft men op kleine schaal een proef hiermede genomen en toen is de Staat, als het ware met den hoed in de hand, bij de oorspronkelijke eigenaren teruggekomen, met het dringende verzoek, of men zijn eigen bezit weer wilde terugnemen.

Deze voor het bedrijfsleven gevaarlijke repercussies moet men voor lief nemen om een tijdelijke budgetbesparing van f 30 miljoen 's jaars op een rentediens van f 655 miljoen te verkrijgen. Hier kan met volle zekerheid worden gezegd, dat de voordeelen tegenover de nadeelen in het niet zinken.

Volgens de Memorie van Toelichting is deze vermogensheffing ineens ook te beschouwen als sluitstuk op de geldsaneering, doordat zij, met de vermogensaanwasbelasting, het geblokkeerde geld definitief absorbeert. Inderdaad zal het noodig zijn de speciale monetaire maatregelen een einde te doen nemen en het geblokkeerde geld te doen verdwijnen. Maar er zijn andere middelen om ditzelfde te bereiken, met name een consolidatie van vlottende schuld. Hiertoe moet het in ieder geval komen, al wil de minister van Financiën wel overgaan tot een conversie der meer dan 3 pCt. rentende staatsschuld, maar de vlottende schuld voor-

alsnog laten doorloopen, omdat de hierop te betalen rente uiteraard lager is. Het gaat hier voornamelijk om f 5.922 miljoen uitstaand schatkistpapier en f 4.500 miljoen door den Staat over te nemen vorderingen van De Nederlandsche Bank op Duitsland. De consolidatie van het schatkistpapier is daarom noodzakelijk, omdat dit schatkistpapier het overgrote deel der middelen der banken absorbeert en vermindering van deze beleggingen der banken noodzakelijk wordt bij een toeneming van de normale credietgeving aan het bedrijfsleven, welke credietgeving voor de ont-plooiing van het economisch leven van ons land onontbeerlijk is.

Tenslotte moet als overwegend bezwaar tegen deze vermogensheffing nog worden aangevoerd, dat zelfs de tijdelijke schuldvermindering met f 2 milliard, die de minister van Financiën er van verwacht, nog wordt teniet gedaan vanwege het voortbestaan van aanzienlijke begrotingstekorten. Het resultaat zal dus zijn, dat deze vermogensheffing — en hetzelfde geldt voor de vermogensaanwasbelasting — zal blijken te zijn gebezigd ter dekking van loopende tekorten op de begroting. Een vermindering van staatsschuld door middel van een aantasting van het vermogen der burgers heeft slechts zin en is alleen toelaatbaar, nadat een sluitende begroting zal zijn verkregen.

Wellicht meent men, dat de inkrimping van de geldcirculatie, die men van deze vermogensheffing verwacht, noodzakelijk is als middel om een prijsstijging te voorkomen. Dit moet worden ontkend. De ervaring van het laatste jaar heeft geleerd, dat de monetaire maatregelen slechts een geringen invloed hebben op de prijzen; voor een effectieve bestrijding van de duurte is een vergroting der goederenproductie van veel meer belang. Dit versterkt onze overtuiging, dat alles moet worden vermeden wat de ontplooiing van het bedrijfsleven belemmert.

Onze conclusie moet dan ook zijn, dat deze vermogensheffing geen verbetering brengt op het gebied der staatsfinanciën, dat zij een ondeugdelijk middel is om tot liquidatie van ons systeem van geldblokkeering te komen, maar bovenal, dat zij fnuikend is voor het herstel van het economisch leven van ons land.

Niettemin zal bij velen een min of meer vage notie blijven bestaan, dat het toch noodig zal zijn een forsche poging te doen om de staatsschuld te verminderen, ook ter bestrijding eener inflatie en dat een heffing van het vermogen, dat is een speciaal offer van de bevoorrechte klasse der bezitters, gerechtvaardigd is. Hierop dient het volgende te worden geantwoord.

1. Een groote interne staatsschuld is bedenkelijk, omdat dit noodzakelijk maakt een diep ingrijpend overhevelingsproces van belastinggelden naar de houders van staatsschuld, en juist dit is het wat belemmerend werkt op het economisch leven. Maar is hiermede een maatregel, die, zoals wij zagen, in verband met de begrotingstekorten en de stopzetting der contractueele aflossingen, toch geen schuldvermindering teweegbrengt, maar wél het economisch leven nog sterker belemmert, niet veroordeeld? Het inflatiegevaar schuilt niet in de aanwezigheid van een groote staatsschuld, maar in een te vlotte schatkistfinanciering en in het doorgaand proces van ongedekte staatsuitgaven.

2. Een speciaal offer der vermogensbezitters, ter bereiking van een rechtvaardiger verdeling der oorlogs-lasten, is daarom overbodig, omdat den vermogensbezitters, ook zonder heffing ineens, niets geschonken wordt, daar zij ten volle en progressief in de lasten der staatsschuld, ook van deze f 2 milliard, zullen blijven deelen.

Deze financieele manipulatie verandert niets aan de welvaartsvermindering, die de oorlog en de bezetters hebben teweeggebracht en die slechts door een krachtig

herstel van het economisch leven kan worden ingehaald.

Het is hierom, dat een herstel van een gezond economisch leven volstrekt primeert en dat alles moet worden vermeden wat een dergelijk herstel belemmert. Dit overwegende kan de conclusie geen andere zijn dan dat dit wetsontwerp zonder voorbehoud dient te worden afge-
wezen.

A. A. VAN SANDICK.

TERUGBLIK OP DE KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE JAARBEURS IN HET NAJAAR 1946¹⁾.

Op het oogenblik, waarop in September 1946 de Najaarsbeurs als tweede beurs na de bevrijding werd gehouden, was het herstel des lands reeds aanmerkelijk gevorderd. De grondstoffenaanvoer, de energievoorziening, het transportvraagstuk hadden zich in de maanden, welke sinds de Voorjaarsbeurs waren verlopen, in gunstigen zin ontwikkeld; hoewel ook het arbeidsvraagstuk betere aspecten vertoonde, bleef dit, vooral wat het aanbod van vakkundig en, voor bepaalde nijverheidstakken, wat vrouwelijk personeel betreft, zorg baren. Deze in economisch en sociaal opzigt geleidelijk ingetreden verbetering heeft niet nagelaten haar invloed te doen gelden op het karakter en het verloop der Najaarsbeurs.

Uitbreiding der ruimte voor deelneming.

Reeds aanstonds bleek dit uit den aandrang tot deelneming, welke zich in nog sterker mate voordeed dan reeds bij de Voorjaarsbeurs het geval was geweest. Het jaarbeursbestuur stond mitsdien voor de onafwijsbare noodzaak maatregelen te treffen, welke den aanwas der deelnemers zouden kunnen opvangen. Moest wegens ruimtegebrek bij de Voorjaarsbeurs reeds een 500-tal aanvragers worden teleurgesteld, het was duidelijk, dat dit zich niet zou mogen herhalen, wilde de jaarbeurs, gezien de bestaande behoeften, niet in haar taak tekort schieten. De zeer groote en toenemende belangstelling, welke thans ten tweede male na den oorlog voor het jaarbeursinstituut werd getoond, wees er voorts op, dat zich voor zijn verdere ontwikkeling aspecten openden, welke zeker niet mochten worden veronachtzaamd en welke bovendien snel handelen vereischten. Het, althans voorloopig en zeker in internationaal opzicht, wegvallen van de Leipziger Messe, welke in het verleden een zoo belangrijk economisch en commercieel centrum had gevormd, zou voor de verdere ontwikkeling van de Nederlandsche jaarbeurs van bijzondere beteekenis kunnen blijken. Deze laatste zou daardoor tot een West-Europeesch middelpunt van internationaal handelscontact kunnen uitgroeien, indien zij erin zou kunnen slagen op korten termijn haar organisatie en outillage daaraan aan te passen.

Deze overwegingen leidden ertoe, dat het jaarbeursbestuur besloot, ten spoedigste de noodige voorbereidingen te treffen, welke tot aanzienlijke uitbreiding van de aanwezige ruimte voor het onderbrengen der deelnemers zouden kunnen leiden. Mitsdien werden onderhandelingen aangeknoopt voor het verkrijgen van een nieuw terrein, dat en door zijn oppervlakte en door zijn ligging, zoomede door zijn aanvoerwegen, aan de te stellen eischen zou kunnen voldoen.

Bovendien werd besloten, zulks onder volledige medewerking van de in deze belanghebbende auto-

¹⁾ Zie ook: „Terugblik op de in 1946 gehouden Koninklijke Nederlandsche jaarbeurs” door Mr. J. Milius in „E.-S.B.” van 30 October 1946.

riteiten, voorloopig reeds een deel — ter grootte van ± 3 ha — van dit nieuwe terrein, dat een oppervlakte van 12 ha biedt, in gebruik te nemen. Door het daarop oprichten van tijdelijke gebouwen zou reeds aanstands de mogelijkheid worden geschapen om aan den aandrang tot deelneming in ruimere mate tegemoet te komen, zulks in afwachting van de totstandkoming van op het terrein te vestigen nieuwe, ruime en technisch goed geoutilleerde hallen. Daarbij stond het jaarbeursbestuur het plan voor oogen, het nieuwe terrein te bestemmen tot „Technische Jaarbeurs” — in den trant van de voormalige technische „Messe” te Leipzig —, zoodat voor het onderbrengen van de agrarische afdeling. In het bestaande gebouwencomplex, aangevuld met het op te richten vierde gebouw, konden dan de overige, minder volumineuse artikelen, tot de verschillende deelnemende groepen behorend, worden gehuisvest. Het jaarbeursbestuur heeft het totale bouwplan, welks spoedige totstandkoming van nationaal belang moet worden geacht, inmiddels aan de Regeering aangeboden.

Omvang der deelneming.

De maatregelen, welke voorloopig ter voorziening in de behoefte aan uitbreiding konden worden getroffen, leidden ertoe, dat bij de Najaarsbeurs 1946 aan 2.009 deelnemers onderdak kon worden verschaft, tegen 1.629 tijdens de Voorjaarsbeurs. Desniettegenstaande moest nog een 300-tal aanvragen worden afgewezen.

Teneinde te kunnen vaststellen, welke verhouding er bestond tusschen het aantal fabrikanten en het aantal grossiers, dat aan de jaarbeurs deelnam, is o.a. ten aanzien van deze vraag onder de deelnemers een enquête gehouden. Hieruit blijkt, dat 69 pCt. der deelnemers behoort tot de groep fabrikanten, daarbij inbegrepen de fabrikanten, welke tevens grossier of groothandelaar dan wel importeur zijn, en 31 pCt. tot de groep, welke hetzij uitsluitend grossier (resp. groothandelaar) dan wel importeur-grossier (resp. groothandelaar) of alleen importeur zijn. Het aantal fabrikanten ter jaarbeurs vertegenwoordigd was mitsdien ruim tweemaal zoo groot in omvang als dat der groep van den handel.

Evenals tijdens de Voorjaarsbeurs was ook ditmaal de groep machines, werktuigen en industriebehoedigheden het sterkst vertegenwoordigd. Naar sterkte van bezetting gemeten volgde hierop de agrarische afdeling, welke slechts aan de Najaarsbeurs deelneemt en ditmaal een aanmerkelijke uitbreiding te zien gaf. Deze afdeling nam 9.000 m² netto expositieruimte in beslag. Op ruime schaal en in groote verscheidenheid waren land- en tuinbouwmachines, werktuigen en hulpmiddelen van Nederlandsch en vreemd fabrikaat aanwezig om de land- en tuinbouwbevolking in staat te stellen zich een overzicht te vormen van hetgeen deze voor een weder op gang brengen van haar bedrijf en voor een zoo efficiënt en economisch mogelijke exploitatie daarvan vooral thans behoeft. Overheids- en particuliere organisaties verstrekten daarnaast de voorlichting, welke vooral onder de gegeven omstandigheden voor de bedrijfsvoering en ter verhooging van kwaliteit en kwantiteit van het te verkrijgen product van bijzonder belang moet worden geacht. De aanwezigheid van land- en tuinbouwproducten zelf bleef ditmaal nog bij de te dien aanzien gekeesterde wenschen ten achter, hoe begrijpelijk dit ook overigens moge zijn, gelet op de maatregelen, welke nog aan den vrijen handel in den weg staan. Een agrarische afdeling, die aan belanghebbenden een zoo volledig mogelijk beeld te zien geeft, dient in de allereerste plaats het product te toonen,

daarnaast de hulpmiddelen, die noodig zijn om het product voort te brengen en tenslotte de voorlichting, die aangeeft, welke hulpmiddelen en welke bereidingsmethoden daarvoor het doelmatigst moeten worden geacht. In elk geval heeft de aanzienlijke uitbreiding, welke de agrarische afdeling op het gebied der hulpmiddelen en voorlichting reeds heeft ondergaan, aangetoond, hoezeer het belang der maatschappelijke samenleving samenwerking van landbouw, handel en nijverheid in nauw contact vereischt, maar ook, dat in dit streven de steun van het jaarbeursintermediair uiterst vruchtbaar is.

Daar de bouwmaterialengroep uitsluitend aan de Voorjaarsbeurs deelneemt, viel ditmaal aan de groep kantoormachines, bureaubenodigheden, papier en papierwaren de derde plaats naar de mate van sterkte van bezetting toe, terwijl de groep textiel en confectie als vierde volgde. Dank zij de inmiddels tot stand gekomen stichting „Nederlandsche Textieljaarbeurs Utrecht”, in welke een belangrijk deel der Nederlandsche textiel- en confectiefabrikanten is vereenigd, was deze voor de Nederlandsche nijverheid zoo representatieve groep op waardige wijze vertegenwoordigd. Zij gaf aan de Najaarsbeurs een bijzonder karakter, dat niet heeft nagelaten de aandacht van den bezoeker uit eigen land en uit den vreemde te trekken. Als eerste stap in de richting van een uitgebreider en regelmatig deelneming verdiende deze demonstratie van het prestatievermogen van dezen tak van vaderlandsche nijverheid groote waardeering. Daar het niet in het bestek van dit artikel kan zijn gelegen op de groepsvertegenwoordiging nader in te gaan, moge volstaan worden met op te merken, dat van de overige groepen in volgorde van belangrijkheid de groepen huishoudelijke artikelen, electrotechniek en instrumenten, resp. de 5e, 6e en 7e plaats innamen. Evenals dit bij de Voorjaarsbeurs het geval was, blijkt hieruit, dat de samenstelling der deelnemende groepen ook ditmaal typerend was voor het tijdstip, waarop en de omstandigheden, waaronder de jaarbeurs werd gehouden.

Kwaliteit der ter jaarbeurs aanwezige producten.

Het inmiddels voortgeschreden herstel, dat allereerst van invloed is geweest op den omvang der deelneming, heeft voorts medegebracht, dat ook de kwaliteit en de verscheidenheid der ter beurse getoonde artikelen een duidelijke verbetering en uitbreiding hebben ondergaan. Hiermede wil echter niet worden betoogd, dat dit over de geheele linie het geval is geweest. Naast naar kwaliteit voortreffelijke artikelen werden er ook nog vele aangetroffen, die terecht tot critiek aanleiding hebben gegeven. Daarbij moet intusschen niet worden vergeten, dat na vijf oorlogsjaren in Nederland het productie-apparaat slechts geleidelijk op dreef kan komen en dat, al moge de grondstoffen-aanvoer in het algemeen verbetering hebben ondergaan, vele, vooral kleinere ondernemingen, vooralsnog met grondstoffen genoegen moeten nemen, die, hoewel voor het doel bruikbaar; toch niet als de meest wenschelijke en doelmatige kunnen worden beschouwd. Het gemis aan voldoende technische hulpmiddelen en aan vakkundig personeel leidt voorts, vooral in de ondernemingen, die nieuw zijn opgericht of zich op de productie van nieuwe artikelen toelagen, nog tot velerlei moeilijkheden. Ook de mogelijkheid tot het verkrijgen van lonende prijzen speelt voor de hier bedoelde artikelen een rol. De smaak van het publiek is echter zeker voor verbetering vatbaar. Overigens zullen bij een geleidelijk komend ruimer aanbod tal van artikelen, die thans bij de heerschende goederenschaarschte nog maar al te gretig aftrek vinden, op den duur vanzelf verdwijnen. Het is echter wel duidelijk, dat het niet

op den weg van de jaarbeurs kan liggen om in deze discrimineerend op te treden. Zij kan alleen trachten te bevorderen, dat in elke groep de toonaangevende industrieën „acte de présence” geven, opdat de jaarbeurs een zoo getrouw mogelijk beeld geeft van het prestatievermogen der Nederlandsche nijverheid, maar ook, dat de verschillende groepen van het Nederlandsche bedrijfsleven in haar groote verscheidenheid zoo volledig mogelijk ter beurze vertegenwoordigd zijn. Voor sommigen daarvan vormen de geldende economische omstandigheden echter vaak nog een belemmering, terwijl ook de maatregelen, uit geleide economie voortvloeiend, jaarbeursdeelneming voor haar dikwerf of onnoodig of ongewenscht maken.

Buitenlandsche deelneming.

Onder het totaal van 2.009 deelnemers werden 844 firma's of 42 pCt. met buitenlandsche fabrikaten aangehouden. Het aantal Nederlandsche deelnemers was op de Najaarsbeurs in vergelijking met de Voorjaarsbeurs met 217 en dat der buitenlandsche deelnemers met 163 toegenomen. Ditmaal stond Groot-Brittannië (194) bovenaan, dan volgden de Vereenigde Staten van Amerika (140), Zwitserland (116), België (95), Frankrijk (72), Tsjecho-Slowakije (62), Italië (17) Zweden (15), Denemarken (14), benevens nog eenige landen met enkele deelnemers. Bij vergelijking van deze cijfers met die der Voorjaarsbeurs dient in aanmerking te worden genomen, dat tijdens de Najaarsbeurs slechts België met een eigen nationale sectie deelnam, terwijl bij de Voorjaarsbeurs ook Frankrijk, Tsjecho-Slowakije en Zwitserland een nationale afdeeling te zien gaven. De laatstgenoemde landen zijn gewend slechts aan één beurs per jaar deel te nemen. De buitenlandsche deelneming schonk ook bij de Najaarsbeurs wederom de meeste aandacht aan de productiemiddelen.

Omvang van het bezoek.

Dank zij de uitbreiding, welke de jaarbeurs door de ingebruikneming van een nieuw terrein heeft ondergaan en welke een spreiding van het bezoek meebracht, zoomede door de verhooging van de toegangsprijzen, is het aantal bezoekers aan de Najaarsbeurs ongeveer 100.000 beneden dat der Voorjaarsbeurs gebleven. Het totaal bezoekcijfer van rond 200.000 bedraagt intusschen nog het dubbele van dat der vooroorlogse jaarbeurzen. Door de getroffen maatregelen kon het bezoek aanmerkelijk rustiger verlopen dan dit bij de Voorjaarsbeurs het geval was. Ook was het bezoek veel meer van zakelijken aard. Kennelijk had het „publiek” zich door de maatregelen laten afschrikken of was het nieuwtje der beurs voor ditmaal er af, hetgeen ongetwijfeld aan zakendoen in rustiger sfeer ten goede is gekomen.

Bevordering van buitenlandsch bezoek.

Voorale bleek dit gedurende de eerste dagen der beurs, die in het bijzonder aan den export waren gewijd en gedurende welke een opnieuw verhoogde toegangsprijs gold. Rekening houdende met de behoefte des lands aan verhooging van den export, teneinde op den duur het herstel van het evenwicht in de betalingsbalans te kunnen bevorderen, heeft het jaarbeursbestuur, in deze krachtig door de Regeering en de deelnemers ondersteund, op ruime schaal uitnodigingen aan buitenlandsche inkoopers tot een bezoek aan de Najaarsbeurs verzonden. Daarbij werd uitgegaan van de gedachte, dat het wenschelijk was het buitenlandsch bezoek, voorzover zulks uitvoerbaar bleek, zooveel mogelijk op de eerste twee dagen der beurs te concentreeren, intusschen zonder deze dagen daarvoor uitsluitend te bestemmen. Hoewel voor het

nemen der noodige uitvoeringsmaatregelen slechts korte tijd ter beschikking stond — en dientengevolge ook het aantal buitenlandsche inkoopers, dat aan de uitnodiging gevolg heeft gegeven, nog beperkt moest blijven —, kunnen toch de resultaten over het algemeen, rekening houdende met het feit, dat het hier een eersten stap betrof, alleszins bevredigend worden geacht. Niet alleen is het aantal landen, dat belangstelling voor de Nederlandsche jaarbeurs heeft getoond, zeer talrijk geweest, doch ook vertegenwoordigden in vele gevallen de inkoopers belangrijke buitenlandsche concerns. Teneinde voor de buitenlandsche gasten hun bezoek zoo doelmatig en vruchtdragend mogelijk te doen zijn, was een afzonderlijke dienst van het secretariaat in het leven geroepen, teneinde dezen, met behulp van Regeeringsinstanties, van voorlichting te dienen en alle gewenschte gegevens te verschaffen. De aldus gegeven hulp is door de buitenlandsche gasten zeer gewaardeerd en heeft er ongetwijfeld toe bijgedragen hun bezoek te vergemakkelijken. Uit de voorloopig in deze verkregen bevredigende resultaten blijkt de doelmatigheid der genomen maatregelen, die voor de toekomst, nu meer tijd van voorbereiding ter beschikking staat en ervaring terzake is opgedaan, ongetwijfeld zullen worden voortgezet.

De belangstelling der buitenlandsche inkoopers ging voornamelijk uit naar de groepen textiel; machines; aardewerk; huishoudelijke artikelen; verlichting; verwarming en sanitair; electro-techniek en radio; galanterieën; speelgoed; schoenen; chemische- en pharmaceutische producten; voedings- en genotmiddelen; meubelen; instrumenten en kantoormachines en benodigdheden.

Aan den Buitenlandschen Dienst der jaarbeurs werden inkoopers uit 28 vreemde landen geregistreerd, van welke in volgorde van het aantal vertegenwoordigers, uit deze landen afkomstig, voornamelijk België, Groot-Brittannië, Zwitserland, Frankrijk, de Vereenigde Staten van Amerika, Zuid-Afrika, Denemarken en Britsch-Indië moeten worden genoemd, doch ook andere niet-Europeesche landen en werelddeelen, zooals Canada, Palestina, Zuid-Amerika, IJsland, Australië, China, Marokko en Egypte, ontbraken evenmin op het appel.

Resultaten der Najaarsbeurs.

In belangrijke mate valt het resultaat van een gehouden jaarbeurs samen met het gezamenlijke resultaat der jaarbeursdeelnemers. De gegevens (voorloopige cijfers), door het jaarbeurssecretariaat verzameld uit de antwoorden der onder de deelnemers ingestelde enquête, geven derhalve een vrij scherp overzicht van de commercieele en algemeen economische beteekenis, welke men zoowel aan een bepaalde jaarbeurs in het bijzonder, als aan het jaarbeursintermediair in het algemeen mag toekennen.

Over het geheel genomen was rond 85 pCt. der deelnemers voldaan over de resultaten, welke hun aanwezigheid op de laatstgehouden jaarbeurs voor hen medebracht. Daartegenover staat een aantal deelnemers van rond 7 pCt., dat zich blijkens hun antwoorden over de ter beurze afgesloten zaken minder tevreden toonde. Daarbij moet echter worden opgemerkt, dat de oorzaak van dit laatste voornamelijk gelegen was in de overgangsregeling met betrekking tot de onderbrenging van een aantal deelnemers, die bij den grooten drang naar standruimte niet meer in het kader van hun eigen bedrijfsgroep konden worden geplaatst.

Dit algemeene tevredenheidsoordeel valt in concreto

uiteen in eenige specifieke oordeelen t.a.v. a. de afgesloten orders, b. de aangeknoopte relaties en c. het belang der bij de 47ste jaarbeurs voor het eerst gehouden exportdagen, terwijl wellicht ook uit de al of niet aanmelding tot deelneming aan de Voorjaarsbeurs 1947 — waartoe de gelegenheid bij de gehouden enquête was opengesteld —, zij het ook indirect, een conclusie kan worden getrokken met betrekking tot de betekenis, welke de jaarbeurs allengs voor het Nederlandsche bedrijfsleven heeft verkregen.

Wat de afgesloten orders betreft, heeft rond 80 pCt. der deelnemers zijn tevredenheid uitgesproken, waartegenover rond 5 pCt. zich minder voldaan betoont, voor een aanmerkelijk deel wederom op grond van de hierboven reeds vermelde oorzaak. De cijfers voor de betekenis der aangeknoopte relaties vertoonen een overeenkomstig beeld.

Het oordeel over de exportdagen verschilt intusschen aanmerkelijk van dat met betrekking tot de directe commercieele resultaten. Duidelijk kwam in de ontvangen antwoorden naar voren, dat men nog wat onwennig staat tegenover dit nieuwe instituut, hetgeen treffend tot uiting komt in het feit, dat rond 23 pCt. der ondervraagden nadrukkelijk heeft vermeld, hieromtrent (nog) geen oordeel te hebben, of heeft nagelaten te antwoorden, terwijl van rond 18 pCt. antwoorden binnenkwamen, welke een meer neutraal of beschouwend karakter droegen. Van de overblijvende 60 pCt. der deelnemers luidde het oordeel van 40 pCt. gunstig voor de exportdagen, terwijl 20 pCt. daarentrent een ongunstige meening koesterde.

Bij deze cijfers moet intusschen niet worden vergeten, dat bij vele deelnemers in het bijzondere karakter der exportdagen nog geen juist inzicht bestond. Deze hadden immers, evenals hierboven reeds werd betoogd, ten doel zooveel mogelijk het buitenlandsch bezoek op deze dagen te concentreren, zonder echter het bezoek van de buitenlandsche inkoopers op de overige dagen der beurs tegen te gaan. Dat dit resultaat ook inderdaad is bereikt, blijkt uit het feit, dat van de betrokken deelnemers 36 pCt. mededeelde hun orders van het buitenland tijdens de exportdagen te hebben ontvangen, 26 pCt. dat dit na deze dagen geschiedde, terwijl van 38 pCt. de buitenlandsche affaire over den geheelen duur der jaarbeurs was verspreid.

Van de bij de enquête betrokken deelnemers maakte niet minder dan 91 pCt. gebruik om zich direct na de laatste jaarbeurs wederom tot deelneming aan de eerstvolgende aan te melden, terwijl door ruim 5 pCt. op dit punt nog geen beslissing was genomen.

Conclusie.

Bevatte de Voorjaarsbeurs vóór alles het element van een eerste oriëntering op economisch en commercieel terrein aanstonds na de bevrijding en den psychologischen factor, gelegen in de stimuleering van de noodige activiteit om productie en distributie zoo spoedig mogelijk weer op gang te brengen, de Najaarsbeurs heeft zich reeds duidelijker op het commercieel gebied bewogen. Als gevolg van het inmiddels geleidelijk voortschrijdend herstel des lands hebben de plaatsgevonden verruiming t.a.v. den omvang en de verscheidenheid van artikelen, zoomede de verbetering in de kwaliteit van het product, op de zakelijke resultaten hun invloed ten goede niet gemist. Voorts heeft de Najaarsbeurs in het bijzonder ook ertoe gediend een bijdrage te leveren ter bevordering van den export, welke onder de geldende omstandigheden als een dringende eisch voor een toenemend herstel van de Nederlandsche volkshuishouding moet worden be-

schouwd. Dit geldt temeer, omdat de export bij de behoefte daaraan nog aanzienlijk achterblijft en het terugveroveren van buitenlandsch afzetgebied in traag tempo verloopt.

De Najaarsbeurs heeft in vergelijking met de Voorjaarsbeurs de toenemende internationale betekenis van het instituut in nog duidelijker licht gesteld. Deze plaatst intusschen het jaarbeursbestuur voor de noodzaak op korten termijn ingrijpende maatregelen tot uitvoering te brengen, teneinde aan de eischen, welke deze ontwikkeling stelt, het hoofd te kunnen bieden.

Slaagt men hierin — en daaraan mag niet worden getwijfeld —, dan zal de positie van het jaarbeursinstituut in het belang des lands en van het Nederlandsche bedrijfsleven, als belangrijke schakel tusschen industrie en handel van binnen- en buitenland, aanzienlijk worden versterkt en de functie, welke zij in het nationale en internationale goederenverkeer inneemt, worden vergroot en verdiept.

Voor bereiking van dit doel vormen nauwe samenwerking met het bedrijfsleven en de Overheid, en vooral ook een nog vollediger aanwezigheid ter jaarbeurse van de voor het Nederlandsche productievermogen representatieve nijverheid in haar velerlei schakeering een noodzakelijke voorwaarde.

Mr. J. MILIUS.

HET KARAKTER DER HUIDIGE BEDRIJFSORGANISATIE.

In de vele discussies, die na den oorlog over den vorm en den opzet van de toekomstige bedrijfsorganisatie zijn gevoerd, was men het in het algemeen, bij veel verschil van inzicht, op één punt roerend eens, t.w. den minder geslaagden opzet van de bedrijfsorganisatie, zooals deze tijdens de bezetting door de Commissie Woltersom is tot stand gebracht.

Voorzover deze organisatie een publiekrechtelijke beoogde te zijn, kan men inderdaad volmondig met de geuite critiek instemmen. Na den oorlog evenwel is de organisatie, zooals deze tijdens de bezetting is opgezet, van karakter veranderd. Niet langer moet zij o.i. worden gezien als een poging tot uitwerking van de in de artt. 152 en 153 der Grondwet gegeven mogelijkheden. Zij is weer geworden tot datgene, waartoe zij ook in eersten aanleg was ontworpen, t.w. een belangenorganisatie van privaatrechtelijke aard, weliswaar overgoten met een publiekrechtelijk tintje in den vorm van een voor iedere onderneming verplichte aanmelding voor het lidmaatschap, maar voor het overige meer de kenmerken vertoonende van een privaatrechtelijke vereniging dan van een publiekrechtelijk lichaam van beroep of bedrijf, gelijk dit in de Grondwet voorzien was.

Dit moge in het volgende worden toegelicht.

De huidige bedrijfsorganisatie is gehandhaafd krachtens de plaatsing van het Basisbesluit en de daarop steunende Uitvoeringsbesluiten op lijst C van het Besluit E 93.

Deze beslissing van de Londensche Regeering kan niet anders dan verstandig worden genoemd. In den economischen chaos, onmiddellijk na den oorlog, vormde de bedrijfsorganisatie ongetwijfeld één van de weinige stabiliseerende factoren.

Ondanks haar handhaving werden er niettemin al spoedig eenige ingrijpende veranderingen in de organisatie aangebracht.

Eén van de voornaamste bezwaren, die reeds tijdens de bezetting tegen den opzet der organisatie werden aangevoerd, was de omstandigheid, dat elke vakgroep, ondervakgroep enz. de bevoegdheid had verkregen op haar gebied verordeningen te maken (art. 1a van het Basisbesluit). Terwijl voor den oorlog de Overheid er niet toe had kunnen besluiten zonder meer aan lichamen

van beroep of bedrijf een verordenende bevoegdheid toe te kennen (vgl. bijv. de Bedrijfsradenwet), werden tijdens de bezetting door het toekennen van verordenende bevoegdheid liefst $\pm$ 1.000 publiekrechtelijke lichamen geschapen.

Het is niet te verwonderen, dat in de praktijk van deze verordenende bevoegdheid niets terecht is gekomen. Dergelijke zoo in het maatschappelijk leven ingrijpende bevoegdheden kunnen slechts worden toegekend, indien zij rusten op een historisch fundament, dat tijdens de bezetting nog stellig niet aanwezig was. In de literatuur, zoowel tijdens de bezetting als na de bevrijding verschenen, zijn de bezwaren hiervan uitvoerig aangetoond.

Het behoeft dan ook geen verwondering te verwekken, dat de vroegere minister van Handel en Nijverheid, Ir. H. Vos, in een schrijven dd. 14 September 1945 aan de verschillende hoofdgroepen als zijn oordeel te kennen gaf, dat de huidige bedrijfsorganisaties zich in afwachting van de totstandkoming van een nieuwe organisatie dienden te onthouden van het maken van verordeningen en het geven van aanwijzingen¹⁾. Door de tot de Organisatie Woltersom behorende groepen zijn sindsdien geen verordeningen meer uitgevaardigd of aanwijzingen gegeven. Ten aanzien van de uit den bezettingstijd dateerende verordeningen moet worden aangenomen, dat deze ex art. 15, lid 1, E 93 voorlooppig geschorst zijn.

Reeds eerder was een andere mutatie in de organisatie aangebracht.

Bij beschikking van 31 Mei 1945 van den minister van Handel, Nijverheid en Landbouw werd bepaald, dat het gewenscht moest worden geacht de werkzaamheden van den Raad voor het Bedrijfsleven voorlooppig te staken. Tevens werden de Hoofdgroepen met de taak van den Raad, ieder voor haar terrein, belast.

Wij zullen straks nog de gelegenheid hebben de consequenties van een en ander onder oogen te zien.

Een derde punt, dat onmiddellijk na den oorlog een regeling behoeft, was het zooveel mogelijk verwijderen van de vreemde smetten, die tijdens de bezetting op de organisatie waren komen te rusten.

Deze regeling betrof verschillende punten.

In de eerste plaats gaf de minister van Handel, Nijverheid en Landbouw per rondschriften aan alle Hoofdgroepen (31 Mei 1945) als zijn oordeel te kennen, dat het leidersbeginsel in de organisatie moest worden geëlimineerd. Hij verzocht de desbetreffende bepalingen zoo te lezen, dat daar, waar sprake was van beslissingen van den voorzitter, gelezen werd: beslissingen van het dagelijksch bestuur. Het dagelijksch bestuur had zich op zijn beurt zooveel mogelijk te vergewissen van de instemming van de Raden van Bijstand.

In dit verband zij herinnerd aan art. 19, 3e U.B., dat in een aantal gevallen de instemming van den Raad van Bijstand voorschrijft. Aangenomen mag worden, dat deze gevallen thans zijn uitgebreid tot alle gevallen, die niet tot de dagelijksche leiding van de betreffende groep behoren.

Intusschen blijft dit, zooals vanzelf spreekt, een vage grens, die echter in de praktijk, voorzoover ons bekend, in den regel geen moeilijkheden oplevert.

Voorts diende de kwestie der bestuursvorming te worden geregeld. In het systeem, gelijk dit tijdens de bezetting was ontworpen, vond een bestuursbenoeming van boven af plaats. De voorzitter van de hogere organisatie benoemde den voorzitter van de lagere op aanbeveling van den Raad van Bijstand van de laatste. De voorzitter benoemde op zijn beurt uit de leidende persoonlijkheden in den desbetreffenden bedrijfstak den

Raad van Bijstand onder goedkeuring van den voorzitter der hogere organisaties (vgl. art. 5 en art. 18, 3e U.B.).²⁾

In de praktijk heeft dit systeem, dat voortvloeide uit het „Führerprinzip”, niet tot groote misstanden aanleiding gegeven. In het algemeen werd er nl. bij de benoemingen voor gezorgd, dat de verschillende belangen in den desbetreffenden bedrijfstak in de besturen werden vertegenwoordigd, indien tenminste de Duitschers de personen in kwestie niet onacceptabel vonden. Na de bevrijding werd echter tot democratische verhoudingen teruggekeerd. Op 10 September 1945 richtte Minister Vos aan de Hoofdgroepen een schrijven, waarin hij de voorzitters der onder haar ressorteerende bedrijfstakgroepen uitnodigde na te gaan, of de besturen der onder hen ressorteerende vakgroepen het vertrouwen der leden genoten.

In voorkomende gevallen, aldus de Minister, zou moeten worden nagegaan, of door verkiezingen een nieuw bestuur zou kunnen worden gevormd. Aan dit verzoek van den Minister is door de verschillende Hoofdgroepen voldaan. Zoo richtte de voorzitter van de Hoofdgroep Industrie aan de voorzitters der bedrijfstakgroepen het verzoek in de onder hen ressorteerende vakgroepen te onderzoeken, of

1. de besturen het vertrouwen der leden genoten;
2. de besturen geacht konden worden representatief te zijn voor hun tak van bedrijf;
3. de eventueel bestaande verenigingen, die vóór den oorlog representatief waren voor den desbetreffenden tak van bedrijf, in voldoende mate in het bestuur waren vertegenwoordigd.

Aan dit verzoek is door de voorzitters voldaan. Op deze drie vragen is door hen bevestigend geantwoord.

Een nauw hiermede samenhangende kwestie was het feit, dat tijdens de bezetting een aantal figuren uit het bedrijfsleven, die krachtens hun positie in het dagelijksch bestuur of den Raad van Bijstand hadden behoren te worden opgenomen, hierin niet waren benoemd, doordat zij voor den bezetter niet acceptabel waren. Ook hierin werd na de bevrijding voorzien door aan een aantal functionarissen het verzoek te richten plaats te maken voor deze personen. Een en ander verliep zonder wrijvingen of incidenten.

Tenslotte werd de zuivering der organisaties met kracht aangepakt. Zoo werd reeds op 8 Juni 1945 aan de voorzitters der onder de Hoofdgroep Industrie ressorteerende bedrijfstakgroepen verzocht de leden der N.S.B., die in de organisatie waren ingedrongen, te ontslaan. Op 23 Mei daaraan voorafgaand waren door den minister van Handel en Nijverheid reeds de N.S.B.-voorzitters en plv. voorzitters der bedrijfstakgroepen uit hun functies verwijderd. Bovendien werd later in het jaar een door den minister van Handel en Nijverheid ingestelde commissie belast met de behandeling der binnengekomen klachten. Deze commissie heeft inmiddels haar werkzaamheden voltooid³⁾.

Door de andere Hoofdgroepen werd een overeenkomstige procedure gevolgd³⁾.

Derhalve is m.i. de conclusie gerechtvaardigd, dat heden ten dage de besturen der verschillende groepen, zij het dan, dat deze niet altijd door verkiezingen op hun zetel zijn gekomen, toch het vertrouwen van hun leden genieten en dat daar, waar dit in het verleden wellicht niet het geval was, thans hierin verandering is gebracht.

Conclusies.

Uit de hierboven vermelde aangebrachte verande-

¹⁾ N.B. Het betreft hier de aanwijzingen aan de leden der verschillende organisaties (lid 3, art. 15, 3e U.B.), niet de aanwijzingen aan de lagere organisaties (lid 2, art. 15, 3e U.B.).

²⁾ Zie „De zuivering van de bedrijfsorganisaties en de Kamers van Koophandel” door Mr. E. Bloembergen in „E.-S.B.” van 2 October 1946, no. 1534.

³⁾ Vgl. „Verslag Hoofdgroep Handel 1942—1946”, blz. 76 e.v.

ringen kunnen thans naar mijn oordeel de volgende conclusies worden getrokken:

I. Het wegvallen der verordenende bevoegdheid.

Door het wegvallen der verordenende bevoegdheid en door het verdwijnen van de mogelijkheid tot het geven van aanwijzingen, zijn de groepen thans uitsluitend belast met het behartigen van de belangen van de bij hun organisatie aangesloten leden, een taak, die bijv. art. 12, 3e U.B. hun reeds met zooveel woorden geeft; het zijn dus in feite privaatrechtelijke verenigingen van werkgevers⁴⁾. In de eerste plaats geldt dit voor het contact met de Overheid.

Gelijk bekend, heeft de Overheid aan alle ondernemingen de verplichting opgelegd zich bij een groep aan te sluiten. Deze groep is hierdoor, zoals vanzelfsprekend als representatief voor den desbetreffenden bedrijfstak te beschouwen⁵⁾. Dit heeft al dadelijk dit belangrijke gevolg, dat de Overheid steeds weet, tot welke organisatie zij zich heeft te wenden, indien zij zich omtrent bepaalde punten wil laten voorlichten. Omgekeerd weet de Overheid ook, wie zich tot haar wendt.

Ik zou echter nog verder willen gaan. Indien de Overheid aan het bedrijfsleven de verplichting oplegt, zich in bepaalde groepen aan te sluiten, dan beteekent dit in wezen een belangrijke beperking van de verenigingsvrijheid.

Deze beperking kan m.i. dan alleen als gerechtvaardigd worden beschouwd, indien daartegenover de Overheid bereid blijkt te zijn in alle gevallen, waarin zij bepaalde maatregelen ten aanzien van den desbetreffenden bedrijfstak voorbereidt, het advies van de desbetreffende groep in te winnen.

Dat in feite de Overheid dit steeds doet, moet helaas worden ontkend, hoewel onmiskenbaar haar streven hierop gericht is. Het geschiedt echter nog te incidenteel en zonder bepaalde systematiek.

Hierboven werd reeds gezegd, dat, als gevolg van het wegvallen van de verordenende bevoegdheid der groepen, deze tot zuivere belangenorganisaties waren geworden, uitsluitend belast met het behartigen van de belangen van de bij hen aangesloten leden.

Voor een doeltreffende behartiging van de belangen van een bedrijfstak bij de Overheid is noodzakelijk, dat de desbetreffende organisatie vrij staat tegenover de Overheid, vrij in dien zin, dat de groep in staat is een zelfstandig, onafhankelijk oordeel over bepaalde al dan niet door de Overheid aan haar voorgedragen aangelegenheden te geven. Naar mijn meening voldoet de huidige organisatie aan dezen stellig essentiële eisch.

Tijdens de bezetting bestond verschil van inzicht over de vraag, of de Overheid het recht had aan de organisaties aanwijzingen te geven⁶⁾. Door het buiten werking treden van de verordening 23/40 is dit geschilpunt vanzelf opgelost. De Overheid heeft dit recht niet, tenzij haar deze bevoegdheid bij de wet zou worden verleend⁷⁾.

Weliswaar houdt de Overheid formeel nog eenig toezicht op de organisaties (het goedkeuren van de begrooting van de Hoofdgroepen en het doen van enkele benoemingen), maar in de praktijk worden de suggesties van het bedrijfsleven in dit opzicht in het algemeen steeds gevolgd.

Zonder gevaar voor ernstige tegenspraak mag m.i. dan ook worden geconstateerd, dat in wezen de huidige

bedrijfsorganisatie vrij staat tegenover de Overheid, en ik zou met den meesten nadruk willen ontkennen, dat de groepen staatsorganen zouden zijn⁸⁾, indien men tenminste hieraan de beteekenis geeft van uitvoerders van den wil van de Overheid⁹⁾.

Het bovenstaande beteekent niet, dat de organisaties zich niet met overheidstaken belasten. Zoo is bijv. de uitvoering der distributiemaatregelen, voorzover deze het bedrijfsleven betreffen, voor een deel, soms voor een belangrijk deel, in hun handen.

Dat hiermede een groep op den stoel der Overheid zou gaan zitten en toch tot staatsorgaan zou worden, moet worden ontkend.

In de eerste plaats staat het, gelijk wij reeds zagen, een groep volkomen vrij, om de uitvoering van bepaalde overheidsmaatregelen te weigeren. Indien zij tot uitvoering besluit, is dit een taak, die zij vrijwillig op zich neemt.

In de tweede plaats getuigt de stelling, dat de groepen op deze wijze overheidsfuncties zouden verrichten, van een miskenning van het wezen der groepen. De groepen zijn, wij hebben het hierboven reeds gezegd, belangenorganisaties. Dit beteekent dus, dat zij als vertegenwoordigsters van groepsbelangen slechts het algemeen belang zullen dienen als dit met het groepsbelang samengaat¹⁰⁾.

Hieruit volgt, dat zij nooit in staat geacht mogen worden overheidsfuncties, waarbij het algemeen belang als richtsnoer genomen moet worden, waar te nemen. Indien zij zich dus met de uitvoering van bepaalde taken belasten, dan zullen dat taken zijn, die door hun aard zich voor uitvoering door belanghebbenden leenen en die, zelfs door het feit, dat de groepen als belanghebbenden deskundiger geacht mogen worden en in staat tot efficiënter werk dan de Overheid, bij voorkeur door hen verricht moeten worden¹¹⁾.

Dit is bijv. het geval met de uitvoering van distributiemaatregelen, waarbij het contingent per groep door het desbetreffende Rijksbureau wordt vastgesteld (= overheidsfunctie), maar de verdeling binnen de groep aan de organisatie wordt overgelaten.

Op deze wijze moet m.i. de uitvoering van bepaalde overheidsmaatregelen gezien worden als een „service” van de groepen aan haar leden. Een service, die de groepen in staat zijn te verleenen, doordat zij den geheelen bedrijfstak bestrijken.

Ten aanzien van de overige werkzaamheden der groepen kan ik kort zijn. In het algemeen hebben de groepen al die werkzaamheden overgenomen, die voor den oorlog door de vrije verenigingen werden verricht. Ook hier geldt m.i., dat in vele gevallen deze werkzaamheden beter kunnen worden verricht door een alomvattende organisatie dan door een organisatie, waarbij slechts een deel van het bedrijfsleven is aangesloten.

II. Raad voor het Bedrijfsleven.

Vervolgens willen wij nagaan, welke gevolgen het wegvallen van den Raad voor het Bedrijfsleven voor de organisatie heeft gehad.

Blijkens het 5e U.B. bestond de taak van den Raad in het behartigen van de algemeene belangen van het georganiseerde bedrijfsleven (art. 1, lid 2, 5e U.B.), het dienovereenkomstig adviseeren van den Secretaris-Generaal van het Departement van Handel, Nijverheid

⁴⁾ Vgl. „Bedrijfsorganisaties en staatsorganen” door Dr. P. Kuin in „E.-S.B.” van 4 Maart 1942, No. 1363, blz. 97.

⁵⁾ Vgl. den tekst der instellingsbeschikkingen: „...als uitsluitende vertegenwoordigster”

⁶⁾ Vgl. „De organisatie van het bedrijfsleven” door Mr. W. F. Lichtenauer in „E.-S.B.” van 4 Juli 1945, blz. 30.

⁷⁾ Art. 10, lid 5, 3e U.B. opent de mogelijkheid, dat de S.-G. regelen stelt bij het opmaken der begrootingen der groepen. Voorzover mij bekend, heeft de Overheid hiervan echter nooit gebruik gemaakt; vgl. Mr. W. C. L. van der Grinten: „De organisatie van het bedrijfsleven”, blz. 130.

⁸⁾ Vgl. bijv. „Organisatie van het bedrijfsleven” door Prof. Ir. I. P. de Voors in „E.-S.B.” van 10 Juli 1946, blz. 436.

⁹⁾ Vgl. van der Pot, „Staatsrecht”, blz. 243.

¹⁰⁾ Vgl. „Bedrijfschappen” door Prof. Dr. N. J. Polak in „E.-S.B.” van 13 Februari 1946, No. 1501, blz. 99.

¹¹⁾ Vgl. de Memorie van Toelichting bij de begrooting van het Ministerie van Economische Zaken, waar gesproken wordt over de geleidelijke vermindering van de bemoeiingen van de Rijksbureaux met de productie en distributie: „anderzijds omdat de Rijksbureaux er zich steeds meer toe zullen beperken de voor een goede voorziening noodzakelijke sleutelpositie in de hand te houden, terwijl de regeling van detailkwesties aan het bedrijfsleven zelf wordt overgelaten”.

en Scheepvaart (art. 11, 5e U.B.) benevens in eenige andere minder belangrijke verrichtingen.

Deze taken dienen thans, blijkens het hierboven aangehaalde schrijven van den minister van Handel en Nijverheid, zooveel mogelijk door de Hoofdgroepen zelf te worden verricht. Dat hierbij het gemis van den Raad zich in groote mate doet gevoelen, moet m.i. worden ontkend.

Den Raad, waarvan de juridische constructie terecht door van der Grinten een „hybridische figuur” is genoemd (blz. 141 van zijn boekje), was voornamelijk een coördineerende en namens het geheele bedrijfsleven naar buiten optredende functie toegedacht¹⁾. Deswege maakten o.a. de voorzitters der Hoofdgroepen ambtshalve deel uit van den Raad en kon de Raad door het krachtens art. 7, 5e U.B. vastgestelde reglement van orde in een bepaalde richting invloed uitoefenen.

Aan een zoodanig orgaan bestaat heden ten dage m.i. slechts sporadisch behoefte. Daarvoor loopen in het algemeen de vraagstukken per Hoofdgroep te veel uiteen. Bovendien is, indien zulk een algemeen, het geheele bedrijfsleven rakend, vraagstuk aan de orde is (bijv. de loon- en prijspolitiek der Regeering), overleg tusschen de verschillende hoofdgroepen onderling de aangewezen oplossing. Voor het overige kunnen de werkzaamheden van den Raad zeer goed door de groepen zelf worden verricht.

Mijn conclusie is derhalve, dat het verdwijnen van den Raad niet behoeft te worden betreurd en dat dit verdwijnen aan een doeltreffend functioneeren van de bedrijfsorganisatie niet in den weg staat.

III. Tenslotte nog een korte beschouwing over eenige bepalingen van de Uitvoeringsbesluiten, die ex E 93 zijn gehandhaafd.

Deze bepalingen betreffen het verplichte lidmaatschap en het beginsel van hiërarchie.

Beslissend voor de vraag, tot welke Hoofdgroep een onderneming behoort, is haar feitelijke werkzaamheid (vgl. art. 24, 3e U.B.). De Hoofdgroep in kwestie deelt vervolgens de onderneming bij die vakgroep in, waartoe de onderneming krachtens de bewoordingen van de instellingsbeschikking van de desbetreffende vakgroep behoort (art. 3, lid 2, 2e U.B.).

Door dit systeem wordt voorkomen, dat vakgroepen een „closed shop”-politiek zouden gaan voeren en zouden weigeren een onderneming als lid van haar organisatie te erkennen. In het systeem der wet is dit niet mogelijk. Derhalve is bijv. ook het verkrijgen van een bedrijfsvergunning niet afhankelijk van het al dan niet lid zijn van een organisatie¹³⁾. Integendeel, indien een bedrijfsvergunning is verleend en de installatie bedrijfsklaar is, houdt dit in, dat de vergunninghouder daarmede tevens het lidmaatschap van de desbetreffende vakorganisatie heeft verkregen. Op hem rust nog slechts een plicht tot aanmelding bij deze vakgroep.

Omgekeerd rust op de vakgroep in kwestie de plicht de belangen van de desbetreffende onderneming zoo goed mogelijk te behartigen. Het is begrijpelijk, dat daartoe niet altijd de neiging bestaat, bijv. in het geval, dat aan een bepaalde onderneming, in strijd met het advies van de vakgroep, door de Overheid een vergunning is verleend. In een dergelijk geval dient de vakgroep te bedenken, dat zij eenzijdig slechts een belangenorganisatie is en zich als zoodanig heeft te onderwerpen aan de inzichten der Overheid en dat anderzijds haar bijzondere positie als uitsluitende vertegenwoordigster van den desbetreffenden bedrijfstak op haar de verplich-

ting legt de belangen van *alle* bij haar aangesloten ondernemingen zoo goed mogelijk te behartigen.

Dat door de verplichte aanmelding voor het lidmaatschap de positie van de organisatie t.o.v. de Overheid zou worden aangetast, is m.i. niet juist.

Een punt, dat verbetering behoeft, vormt de omstandigheid, dat vele ondernemingen door hun werkzaamheden op verschillend terrein lid zijn van een groot aantal groepen. Dit beteekent dikwijls hooge kosten, zonder dat daar altijd overeenkomstige prestaties tegenover staan. Door de opheffing van overbodige groepen zou in dezen reeds een belangrijke verbetering zijn verkregen.

Ten aanzien van het recht van de Hoofdgroep, haar leden over de lagere organisaties te verdeelen (art. 2, 2e U.B.) heb ik reeds de wenschelijkheid van het handhaven van een zekere hiërarchie uiteengezet. Hiernaast zou het recht van het geven van aanwijzingen door de hogere groepen aan de lagere m.i. kunnen vervallen. Veelbeteekenend is het in dit verband, dat van dit recht praktisch geen gebruik wordt gemaakt. Het past ook niet in den vrijeren opzet van de organisatie, gelijk deze na den oorlog werd doorgevoerd. Wat de goedkeuring der begrotingen (art. 10, 3e U.B.) betreft, deze zou gevoeglijk kunnen verdwijnen, evenals dit het geval is met de benoeming van de voorzitters der lagere organisaties door de voorzitters der hogere organisaties (art. 5, 3e U.B.) door het feit, dat wij wederom tot democratische verhoudingen in de groepen zijn teruggekeerd. (Vgl. brief van den Minister dd. 10 September aan de bedrijfsorganisaties en circulaire van den voorzitter der Hoofdgroep Industrie).

Men kan het gevoeglijk thans aan de groepen zelf overlaten hun bestuur te kiezen en de wijze te bepalen, waarop zij hun financiën wenschen te beheeren. Hiertoe zou het noodzakelijk zijn, dat in de groepen wordt overgegaan tot het maken van statuten, gelijk ook reeds in de uitvoeringsbesluiten is voorzien. (vgl. art. 7 e.v., 3e U.B.).

Dat men hiertoe tijdens de bezetting niet is overgegaan, kan gevoeglijk worden toegeschreven aan het feit, dat men moeilijk publiekrechtelijke lichamen kan denken, die volgens statuten worden bestuurd. Daar thans, gelijk wij zagen, het publiekrechtelijk element in feite aan de organisatie is ontnomen, staat m.i. niets meer de totstandkoming van statuten in den weg. Deze statuten zouden vanzelfsprekend binnen het kader der instellingsbeschikkingen moeten blijven. Op dit punt zou derhalve een contrôle door de Hoofdgroep aanbeveling verdienen. Voor het overige zou iedere groep vrij zijn de wijze te bepalen, waarop zij bestuurd wenscht te worden.

Ik ben hiermede aan het einde van mijn beschouwingen gekomen. Ik hoop te hebben aangetoond, dat de huidige bedrijfsorganisatie in de praktijk haar publiekrechtelijk karakter grootendeels heeft verloren en dat zij geworden is tot een zuivere vertegenwoordigster van de belangen van het bedrijfsleven. Als zoodanig is zij in staat op doeltreffende wijze de voorkomende belangen van het bedrijfsleven te behartigen en zij moet m.i. daartoe onder de huidige bijzondere omstandigheden met de sterk uitgezette overheidsbemoediging en door haar alomvattend karakter en door haar bijzondere positie van door de Overheid als uitsluitend vertegenwoordigster erkend lichaam zelfs beter in staat geacht worden dan een vrije organisatie. Zooals vanzelf spreekt kleeft aan haar als vitium originis het feit, dat zij niet ontstaan is uit den vrijen wil van het bedrijfsleven, maar van boven af is opgelegd. Daar staat evenwel tegenover, dat vele groepen een voortzetting zijn van vroegere bestaande vereenigingen en dat er tijdens de totstandkoming met den meesten zorg naar

¹²⁾ Vgl. Rupp: „De werkzaamheden der organisatiecommissie”, blz. 183 en Mr. E. Bloembergen: „De Raad voor het Bedrijfsleven” in „E.-S.B.” van 19 Juli 1944, blz. 374.

¹³⁾ Vgl. Vonnis President rechtbank, Rotterdam. N.J. 1946, no. 257, die een tegengestelde opvatting schijnt te zijn toegedaan.

is gestreefd een zoo zuiver mogelijke indeeling te maken. Het moet in dit verband opmerkelijk worden geacht, dat de tegen de huidige organisatie ingebrachte klachten minder betreffen de wijze, waarop bij het tot stand komen der organisatie de groepering heeft plaats gevonden, dan dat zij betreffen het feit, dat de organisatie topzwaar geacht moet worden.

Gaarne zij ook erkend, dat een verplicht lidmaatschap op den langen duur fnuikend geacht moet worden voor den bloei eener organisatie. Onder de tegenwoordige omstandigheden evenwel zijn deze nadeelen m.i. van geringer beteekenis dan de onmiskenbare voordeelen van de huidige organisatie, in de eerste plaats voor het bedrijfsleven zelf.

MR. J. VAN WULFFTEN PALTHE.

DE INDISCHE RUBBERCULTUUR IN OORLOGSTIJD.

De ruim vierjarige, door den oorlogstoestand ontstane afscheiding tusschen Nederland en de Aziatische gebiedsdeelen heeft o.a. tot gevolg gehad, dat er over en weer lacunes zijn ontstaan in de kennis der ontwikkeling van het economisch leven.

Zoo bestond zelfs in belanghebbende kringen een half jaar na de „formeele” bevrijding van Indië nog een opmerkelijke leemte in de wetenschap van hetgeen zich op organisatorisch gebied t.a.v. de rubbercultuur had afgespeeld; van het ontstaan en de werkzaamheid van bepaalde instituten, als „Oorlogs-Rubber-Uitvoer-Bureau” (O.R.U.B.) en „Oorlogs-Pool voor Ondernemings-Rubber” (O.P.O.R.), bleek weinig bekend te zijn. Zulks is geenszins te wijten aan gebrek aan belangstelling, doch hoofdzakelijk toe te schrijven aan het feit, dat tot op den huidigen dag vele archieven — voorzover niet door de Japanners vernietigd — nog steeds niet toegankelijk zijn voor de rechtmatige eigenaren.

Over evengenoemde oorlogsinstellingen voor de rubber moge hieronder een korte geschiedschrijving volgen. Ik meen, dat ruimere bekendheid daaromtrent gewenscht is, omdat het zich laat aanzien, dat de belevenissen uit die dagen van invloed zullen zijn op de straks, op grooter schaal dan tot dusverre mogelijk, door te voeren reorganisatie en rehabilitatie van de rubbercultuur. Ik doel voorts op de latente controverse tusschen de zich ook hier opdringende gedachte aan verdere ordening en den hang naar economische vrijheid, welke door zoovele ondernemers niet dan uit harde noodzaak wordt prijsgegeven.

De oorlogsomstandigheden dicteerden ook in Indië een nauwere binding van het bedrijfsleven. Daartoe kondigde de Indische Regeering, spoedig na het intreden van den oorlogstoestand in Europa, o.a. een „Verordening Medewerking Bedrijven” af. Daardoor was zij in de gelegenheid, ter bereiking van een hoogen graad van oorlogsinspanning, de bedrijven zoo noodig te dwingen een nuttig geachte organisatie te aanvaarden, of een door haar gewenschte economisch-politieke koers in te slaan. Wij zullen later zien, dat deze „stok achter de deur” wel formeel gehanteerd, doch in werkelijkheid voor de rubbercultuur niet gebruikt behoefde te worden, dank zij het juiste politieke besef der betrokken ondernemers.

Oprichting van het Rubber-Uitvoer-Bureau.

Medio 1941 werd het Bestuur van den „Rubberbond” door het Departement van Economische Zaken ingelicht omtrent het voornemen der Amerikaansche Regeering om te komen tot de instelling van een „single buyer” voor rubber. Niettegenstaande het uitvoerpercentage voor het eerste en tweede kwartaal

1941 door het I.R.R.C. (International Rubber Regulation Committee) te Londen reeds op 100 pCt. was gesteld¹⁾, zoodat practisch de restrictie was opgeheven, bleek een effectieve spreiding der geïmporteerde rubber, resp. de vorming van „strategische voorraden” in Amerika, door gewone aankopen op de vrije markt, niet naar wensch te verlopen. Deswege werd in evengenoemd land besloten tot de oprichting van een „single buyer”, in den vorm van de „Rubber Reserve Company”; de benaming geeft het doel dezer instelling reeds voldoende aan. Rubberplanters en exporteurs op Malakka en in Nederlandsch-Indië zagen het nut en de noodzaak van een nauwere internationale samenwerking op dit stuk terstond in en zegden alle medewerking toe²⁾.

De opkoop prijs zou voorshands voor „standard sheets” bepaald worden op 18½ dollarcenten per lb, welke prijs tegen den koers van 1,87 neerkomt op 38,13 ct. per hKg. fob en 32,16 ct. E.K. Aziatische haven³⁾.

Deze prijs werd door producenten terecht redelijk geacht en aanvaard; het I.R.R.C. verbond zich er voor te zorgen, dat de rubberprijs niet boven dat niveau zou stijgen. Het lag uit praktische en tactische overwegingen voor de hand, om tegenover den Amerikaanschen „single buyer” in de uitvoerende landen een „single seller” te organiseeren. Als gevolg van een daartoe gepleegd overleg tusschen de rubberondernemers eenerzijds en de zeven grootste exporteurs anderzijds werd in Augustus 1941 ter ledenvergadering van den „Rubberbond” de basis gelegd voor de oprichting van het Rubber-Uitvoer-Bureau (R.U.B.), dat bedoeld was om voor Nederlandsch-Indië als „single seller” op te treden⁴⁾. Op 17 September d.a.v. werd de overeenkomst tusschen rubberproducenten en exporteurs geteekend. In het bestuur namen zitting drie exporteurs en drie vertegenwoordigers der producenten, terwijl als zevende lid een neutrale voorzitter werd benoemd.

Allé rubber moest bij dit Bureau worden aangediend, dat daarna de rubber zou toewijzen aan bepaalde exporteurs, met wie de betreffende producent op de gewone wijze via den makelaar een contract afsloot; producenten, die gewend waren zelf te exporteerden, kregen het hun toekomend aandeel van hun eigen rubber toegewezen. De beperkt beschikbare vrachtruimte was voor den export doorslaggevend; het behoeft geen betoog, dat de verdeling ervan de noodige stuurmanskunst vereischte! Het Departement van Economische Zaken verleende vollen steun aan de totstandkoming van deze organisatie, temeer wijl zoodoende het exportapparaat op rationeele wijze in stand werd gehouden. Uiteraard bestonden ten aanzien van dezen stap tot monopolioide internationale binding verschillende pro en contra overwegingen, waarover ik echter meen hier niet te moeten uitweiden; ik volsta derhalve met het constateeren van het feit van de oprichting over en weer van een economisch eenheidsfront, hetgeen onder de gegeven omstandigheden zonder twijfel een daad van wijs beleid was te noemen.

Het uitbreken van den oorlog in het Verre Oosten.

Het Uitvoer-Bureau was nauwelijks goed op gang, toen enkele maanden later, op 7 December 1941, de

¹⁾ Neerkomend voor genoemde kwartalen op resp. 22,75 en 22,8 pCt. van de „interne” standaardproductie B.

²⁾ Genoemde gebieden, welke toen nog buiten het oorlogsgewoel stonden, beseften zeer goed, dat de agressie der totalitaire Staten grenzeloos was en stonden dan ook gaarne producten af in ruil voor defensiematerieel.

³⁾ Voor „standard crepe” kwam de Amerikaansche biedprijs uit op E.K. 32,85 ct. per hKg. B.

⁴⁾ Aanvankelijk waren de Deliplanters en de bevolkingsrubberproducenten nog niet in deze regeling betrokken; wanneer eerstgenoemden toetraden kan ik mij niet exact voor den geest halen, doch zeker was zulks het geval bij de instelling van het hierna te bespreken Oorlogs-Rubber-Uitvoer-Bureau.

oorlogsbrand naar Azië oversloeg. Het uitvoerpercentage, dat in het 3e kwartaal nog 100 pCt. bedroeg, werd opgevoerd tot 120 pCt. (neerkomend op ruim 100 pCt. „intern”); de restrictie was zoodoende „negatief” en feitelijk een symbolische geworden; zij werd slechts afgekondigd met de bedoeling de gegroeide internationale organisatie in stand te houden. Amerika, nu zelf belligerent en onze bondgenoot geworden, had rubber noodig tot elke hoeveelheid. Hiervoor moest alles op alles worden gezet! Onze plantages waren potentieel daartoe in staat, het was echter de kunst om de latex via de bewerking in de fabriek in den oceaanstoomer te krijgen. Op de energie van het Europeesch personeel, dat door oproep in militairen dienst werd ingekrompen tot een zeer beperkte noodformatie, werd ter bereiking van de beoogde topproductie een zwaren wissel getrokken; op de loyale medewerking van het inheemsche werkvolk eveneens. Beide wissels werden prompt en ten volle gehonoreerd! (het is goed zich dit feit dezer dagen te herinneren).

Onze naburen op Malakka werden door den Japanschen inval op hun gebied spoedig als rubberleverancier uitgeschakeld; op onze planters kwam het dus aan, den grooten bondgenoot naar wensch te voorzien. Van Malakka naar Sumatra, „il n'y a qu'un pas”.

Wij moesten er dus rekening mee houden, dat bepaalde productiecentra weldra ook den oorlogshinder zouden ondervinden. Op korten termijn werden plannen ontworpen tot vorming van een „pool”. Het doel was de bedrijfsrisico's, ontstaan door den oorlogstoestand, *gezamenlijk* te dragen; alle geproduceerde rubber zou in de pool samengebracht worden. Het reeds bestaande Rubber-Uitvoer-Bureau werd, zooals vanzelf spreekt, voor een gecentraliseerden verkoop naar het buitenland ingeschakeld; dit Bureau werd gemobiliseerd en omgedoopt in „Oorlogs-Rubber-Uitvoer-Bureau” (O.R.U.B.), terwijl zijn bemoeiingen uitbreiding ondergingen.

Uit de „pool”-pot, waarin de netto opbrengst⁵⁾ (na aftrek ook van een zekere commissie aan exporteurs en makelaars), vloeide, kregen *zooowel de nog producerende als de door de strategische ligging in bepaalde gebiedsdeelen stilgelegde ondernemingen*, uitkeeringen. Een opmerkenswaardige drang tot collectiviteit was daarmede gemanifesteerd door ondernemers, die van huis uit individualist waren. De produceerende ondernemingen ontvingen nl. een gepaste extra vergoeding voor enkele „directe” productiekostengroepen (nl. voor de bereiding en het gebruik der installatie), *niet* voor de tapkosten, aangezien besloten was, dat ook de niet-produceerende ondernemingen doorgingen met betaling van taploonen; aan het tappersvolk werd daarmede, indien het niet aan andere werkzaamheden kon worden gezet, toch een onverkorte bestaansmogelijkheid gegarandeerd⁶⁾.

De Oorlogs-Pool-Ondernemings-Rubber.

De Oorlogs-Pool Ondernemings-Rubber (O.P.O.R.) kwam bij stichtingsbrief dd. 30 December 1941 tot stand. Uiteraard was de oprichting het resultaat van een nauwe samenwerking en van vlot overleg met het Departement van Economische Zaken; het is echter teeknend, dat het initiatief in belangrijke mate „particulier” was.

Artikel 1 van de betreffende acte vermeldt de oprichting van de „pool” (O.P.O.R.) door den „Bond van Eigenaren van Nederlandsch-Indische Rubber-ondernemingen” (Rubberbond) en de „Algemeene Ver-

eeniging van Rubberplanters ter Oostkust van Sumatra” (A.V.R.O.S.), rekening houdende met een alsnog door den Directeur van het Departement van Economische Zaken uit te vaardigen besluit, steunende op de „Verordening Medewerking Bedrijven”. In art. 3 wordt het doel omschreven als „het evenredig verdeelen over alle Europeesche rubberondernemingen van de risico's, voortvloeiende uit de ongelijkmatige productie-, afvoer- en afzetmogelijkheden als gevolg van de huidige oorlogsomstandigheden”⁷⁾.

Het bestuur van de pool bestond uit acht leden; een lid, optredend voor het Gouvernement, werd benoemd door den Directeur van het Departement van Economische Zaken, drie leden door den Rubberbond en drie door de A.V.R.O.S., terwijl het lid-voorzitter werd benoemd op aanbeveling van het bestuur der beide genoemde planters-vereeningen.

Het O.R.U.B., evenals O.P.O.R. dd. 30 Dec. 1941 opgericht, kon zonder bezwaar op breder basis worden gesteld dan de „pool”; aan dat Bureau werd dan ook als volledige „single seller” de verkoop en export van het product der *geheele* rubbercultuur in Nederlandsch-Indië, dus de *bevolkingsrubber inclusief*, toevertrouwd. Oprichters waren het Nederlandsch-Indisch Exportfonds (voor de bevolkingsrubber), de Rubberbond, de A.V.R.O.S. en de Rubber-Exporteurs-Combinatie (waarin ook de Engelsche en Chineesche handelshuizen vertegenwoordigd waren). Het bestuur van negen leden (inclusief den voorzitter) werd benoemd als volgt: één lid door den Rubberbond, één lid door de A.V.R.O.S., één lid door de Nederlandsch-Indische Vereeniging voor den Rubberhandel, twee leden door het Nederlandsch-Indisch Exportfonds (waarvoor twee hoofdamttenaren van het Departement van Economische Zaken zitting namen) en drie door de Rubber-Exporteurs-Combinatie.

De doelstelling wordt (in art. 3) als volgt omschreven: „Het O.R.U.B. heeft ten doel om een aan de oorlogsomstandigheden aangepasten vlotten afzet en afscheep van rubber, zooewel van ondernemings- als van bevolkingsrubber, te bevorderen, zulks met inachtneming voorzover mogelijk van de belangen van bij den export van rubber tot dusver betrokken exporteurs in den eigenlijken zin des woords en makelaars, een en ander uitsluitend ter beoordeeling van den (in art. 6) genoemden Raad van Bestuur”. Dit doel wordt blijkens art. 4 nagestreefd „door centrale verkoop van alle door de „Oorlogs-Pool-Ondernemings-Rubber” van producenten overgenomen en door het Nederlandsch-Indische Exportfonds opgekochte rubber tegen een bepaalde door deze stichtingen hiervoor te betalen commissie, waaruit de kosten van het O.R.U.B. worden bestreden en uitkeeringen aan de in art. 3 bedoelde exporteurs en makelaars worden gedaan”.

De bij de oprichting van de pool gestelde mogelijkheid, dat enkele productiecentra door den oorlog in het nabije Malakka geïsoleerd zouden worden, bleek helaas geen fictie te zijn. Ongeveer zes weken later, dus medio Februari 1942, vielen de Japanners Zuid-Sumatra binnen, waardoor de pool het contact met het belangrijke cultuurgebied ter Oostkust van Sumatra en in Atjeh gaandeweg verloor. Op Java werd toen de productie tot het hoogst mogelijke maximum opgevoerd, de rubber werd zooveel mogelijk naar de minst bedreigde afvoerhaven nl. Tjilatjap, aan Java's Zuidkust, afgevoerd.

Wat de afrekening van de pool met de ondernemingen betreft, lag het in de bedoeling van het bestuur, zoo spoedig mogelijk aan *alle* ondernemingen een voor-

⁵⁾ De door de pool te dragen kosten waren: de vervoerskosten naar opslaghaven, opslagkosten, uitvoerrechten en andere fobkosten, de eventuele claims van buitenlandsche koopers, beheerskosten en de commissie aan de verkooporganisatie ad 3 pCt.

⁶⁾ Ook voor de noodige voedselvoorraden op de ondernemingen en m.b.t. verschillende sociale maatregelen waren tijdig op ruimen schaal voorzieningen getroffen.

⁷⁾ De bevolkingsrubberproducenten bleven om een zuiver praktische reden buiten de pool; zij waren nl. te talrijk en niet of niet genoegzaam in organisaties ondergebracht.

loopige uitkeering van ca. 12½ ct. per hKg. te doen; teneinde de financiering van de pool te vergemakkelijken werd echter besloten de eerste uitkeering na ongeveer 2 maanden te bewerkstelligen; tot een serieuze en werkelijke verantwoording kon men door de noodlottige omstandigheden niet meer komen. Zooals bekend, moest ruim twee maanden na de instelling van O.P.O.R. en O.R.U.B., nl. op 8 Maart 1942, ook op Java de Nederlandsche vlag gestreken worden, tengevolge van het overweldigende militair overwicht van het Japansche invasieleger. Daarmede werd een bepaalde periode uit de historie der Indische rubbercultuur afgesloten. In de plaats van een beheer, dat in menig opzicht onovertroffen was en dat tot zegen van land en volk had geleid, trad een tijdperk in van wanbeheer en onoordeelkundige ondernemingsleiding door een groep — zich als „economen” aandienende — geuniformde en gelaarsde „godenzonen”.

Besluit.

De ervaringen, met O.P.O.R. en O.R.U.B. opgedaan, zijn na den oorlog niet zonder invloed gebleven op de nieuwe organisatieschema's voor de rubbercultuur. Reeds spoedig na de capitulatie van Japan werd door de weer optredende Indische Regeering aan de rubberproducenten een plan voorgelegd, waarin in sterke mate de met de O.P.O.R. en het O.R.U.B. bereikte „ordering” verdisconteerd was. Doordat de ontwikkeling van zaken in Indië daarna, in verband met de nationalistische beweging, een onvoorziene wending nam, is tot dusverre van de effectueering dier nieuwe plannen nog weinig gekomen; een begin ervan demonstreert zich in het optreden van het zgn. „Rubberfonds”, voorshands als orgaan van het Departement van Economische Zaken, te Batavia. De invloed der nieuwe politieke constellatie op het schema voor herstel en wederinbedrijfstelling is momenteel nog moeilijk te peilen. Moge de doorvoering ervan niet al te langen tijd meer op zich laten wachten!

Dr. L. H. BELLE.

AANTEKENING.

ALWEER DE OMZETBELASTING.

Moet de Omzetbelasting een werkelijke omzetbelasting zijn, geheven van alle transacties, of dient zij, door éénmalige heffing op den weg van producent naar verbruiker, als verbruiksbelasting te fungeren? Het is een oude vraag.

In Februari 1933 werd het eerste ontwerp, inhoudende herhaalde heffingen van alle omzetten, door Minister Oud ingediend. Critiek op de willekeurig uitschakelende werking ¹⁾ leidde tot herziening van het ontwerp in Juni/Juli 1933, met het gevolg, dat de Wet op de Omzetbelasting een eenmalige heffing invoerde.

Onder Duitsch regiem werd deze verbruiksbelasting omgezet in een echte omzetbelasting met herhaalde heffingen.

Na de bevrijding is de herhaalde heffing blijven bestaan, zelfs werd overwogen, haar, met verhooging, te bestendigen. Er is toen aangedrongen op terugkeer tot de eenmalige heffing van vóór de bezetting ²⁾. Te vergeefs.

Thans verschijnt een Resolutie van den minister van Financiën van 15 October 1946 no. 188, van den volgende inhoud ³⁾:

„In de textielbranche hier te lande komt het voor, dat in weverijen uit door den wever zelf gesponnen

garens weefsels worden vervaardigd, terwijl andere weverijen de benodigde garens van zelfstandige garens spinners moeten betrekken. Met betrekking tot de heffing van omzetbelasting verkeerden de wevers, die zelf spinnen, derhalve in een voedeeliger positie.

Teneinde de omzetbelasting in dezen niet tot een belangrijken, concurrentieverhoudingen verstorenden, factor te doen worden, heeft de Minister goedgekeurd — aangezien een andere oplossing van de geschetste ongelijkheid in heffing slechts door wijziging van het Besluit op de Omzetbelasting 1940 zelf is te verwezenlijken — dat ter zake van de levering van garens door garens spinners aan wevers heffing van omzetbelasting achterwege blijft.

Zulks dient toepassing te vinden ten aanzien van de leveringen, welke na 31 December 1945 hebben plaats gevonden. Reeds betaalde omzetbelasting kan worden teruggegeven”.

Zou de omzetbelasting niet evenzeer in tal van andere branches een „belangrijke, concurrentieverhoudingen verstorende, factor” zijn, moet dan ook aan die andere branches zulk een „privilegie in het stuk van belastingen” (art. 176 der Grondwet) worden verleend? Of doet men beter, over de geheele linie tot de eenmalige heffing terug te keeren?

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES.

BOEKEN.

Het Rijk der Nederlanden. Nederland in en buiten Europa. Sociaal-economische geografie door Dr. W. Sleumer Tzn. onder medewerking van R. Hagtingius. Uitg.: H. J. Paris, Amsterdam 1946, tweede herziene druk, 253 blz., gebonden f 4,75.

Het Beveridge-Plan. Sociale verzekering en daarmede verwante diensten. Rapport van Sir William Beveridge. Verschenen in de serie: Problemen der sociale zekerheid, No. 3. onder redactie van Dr. Mr. L. P. v. d. Does. N.V. Uitgeverij. A.E. E. Kluwer, Deventer 1946, 204 blz., prijs f 7,10.

Das Schweizerische Bankwesen im Jahre 1945. Mitteilungen der Volkswirtschaftlichen und Statistischen Abteilung der Schweizerischen Nationalbank. 29. Heft. Orell Füssli Verlag 1946, Zürich, 186 blz., ingenaaid Fr. 3.—.

Wat is geld waard? door Ir. P. L. Dubourcq. E. J. Brill, Leiden 1946, 88 blz.

BROCHURES.

De Nederlandsche Unie en haar Driemanschap. Rapport uitgebracht door de daartoe op verzoek van het Driemanschap door Prof. Ir. W. Schermerhorn benoemde commissie. Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Schiedam 1946, 65 blz.

Enkele beschouwingen over het personeelsbeheer bij de Overheid door D. W. Walkate. Nederlandsch Instituut voor Efficiency, Amsterdam 1946, 15 blz., Publicatie No. 252.

Opleiding van lager fabriekspersoneel door F. C. M. Hegener. Nederlandsch Instituut voor Efficiency, Amsterdam 1946, 15 blz., Publicatie No. 253.

Enkele opmerkingen over de organisatie van 's Rijks bestuursapparaat door Dr. A. Winsemius. Nederlandsch Instituut voor Efficiency, Amsterdam 1946, 25 blz., Publicatie No. 254.

Kwaliteitsbeheersching door Ir. J. van Ettinger. Nederlandsch Instituut voor Efficiency, Amsterdam 1946, 32 blz., Publicatie No. 255.

Bedrijfseconomische documentatie en calculatie in den Nederlandschen landbouw door Drs. P. M. van Nieuwenhuyzen. Nederlandsch Instituut voor Efficiency, Amsterdam 1946, 30 blz., Publicatie No. 256.

¹⁾ Zie o.a. „E.-S.B.” van 1 Maart 1933, blz. 170 v., 8 Maart 1933, blz. 186 v., 12 April 1933, blz. 297/99.

²⁾ Zie o.a. „E.-S.B.” van 30 Januari 1946, blz. 67.

³⁾ Ontleend aan „Belastingberichten” van 18 November 1946.

Rationalisatievoorbereidingen ten behoeve van een Ministerie door S. D. Duyverman. Nederlandsch Instituut voor Efficiency, Amsterdam 1946, 35 blz., Publicatie No. 257.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De noteringen ter geldmarkt vertoonen gedurende de laatste weken slechts zeer geringe wijzigingen. Het geheel kenmerkt zich door geringe omzetten tegen bijkans stabiele prijzen. Driemaandspromessen werden in de afgelopen week verhandeld tegen een

STATISTIEKEN.

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving	Eenheid	Mei 1946	Juni 1946	Juli 1946	Aug. 1946	Sept. 1946
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart	maandgem. 1938 = 100	113	108	148	132	149
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	1.032	989	1.355	1.212	1.364
waarvan brandstoffen	..	325	310	531	502	497
Wilde binnenvaart, prestatie	mill. t/km. maandgem.	150	147	192	182	207
Indexcijfer eigen vervoer te water	maandgem. 1938 = 100	82	77	89	90	
Eigen vervoer te water	1.000 t.	494	462	534	540	
Idem, prestatie	mill. t/km. maandgem.	33	34	40	43	
Indexcijfer internationale binnenvaart (laadverm.)	1938 = 100	31	29	31	32	26
Binnengekomen schepen	Aantal	1.029	1.404	1.770	1.841	1.681
Laadvermogen	1.000 t.	565	834	918	864	804
Lading	..	280	448	499	453	410
waarvan onder: Nederlandsche vlag	..	225	376	399	324	303
Belgische vlag	..	50	67	94	123	102
Vertrokken schepen	Aantal	1.274	1.323	1.694	1.999	1.695
Laadvermogen	1.000 R.T.	741	794	911	982	840
Lading	..	239	329	430	377	376
waarvan onder: Nederlandsche vlag	..	158	246	297	265	251
Belgische vlag	..	77	67	111	92	93
Schepen in doorvaart	Aantal	1.374	938	863	914	671
Laadvermogen	1.000 R.T.	900	656	614	662	492
Lading	..	402	359	338	352	253
waarvan onder: Nederlandsche vlag	..	114	94	99	93	58
Belgische vlag	..	214	192	186	207	141
Indexcijfer zeevaart (inhoud)	maandgem. 1938 = 100	20	21	31	32	29
Binnengekomen zeeschepen	Aantal	486	517	636	646	598
Bruto inhoud	1.000 R.T.	947	927	1.274	1.437	1.315
Idem, alleen geladen schepen	..	873	849	1.150	1.306	1.207
waarvan in lijnvaart	..	259	233	332	543	565
Vertrokken zeeschepen	Aantal	453	485	662	610	555
Bruto inhoud	1.000 R.T.	785	944	1.505	1.404	1.278
Idem, alleen geladen schepen	..	376	471	729	685	727
waarvan in lijnvaart	..	153	231	438	476	495
Goederenverkeer ter zee:						
Gelost bij invoer	1.000 t.	352	600	656	907	793
" doorvoer	..	53	95	215	146	99
Geladen bij uitvoer	..	29	36	78	86	87
" doorvoer	..	58	29	155	156	137
Indexcijfer goederenvervoer Ned. Spoorwegen	maandgem. 1938 = 100	82	78	91*	82*	85*
Goederenvervoer Nederl. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	986	944	1.095*	991*	1.031*
waarvan grensoverschrijdend	..	184	165	189*	160*	143*
Reizigerskilometers Nederl. Spoorwegen	1 miljoen	414	477	523	680	526
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 miljoen	49,5	48,9	51,9	54,6	50,6
Interloc. autobusdiensten; vervoerde reizigers	..	9,4	10,2	11,5	13,2	
Locale autobusdiensten; vervoerde reizigers	..	4,7	4,4	5,2	5,9	5,8
Indexcijfer verkeer op de rijkswegen	maandgem. 1938 = 100	114	121	129	138	138
Slachtoffers verkeersongevallen:						
Overleden	Aantal	93	103	101	118	90
Ernstig gewond	..	559	553	606	613	596
Licht gewond	..	369	452	579	559	551
Indexcijfers:	maandgem. 1938 = 100					
Overleden	..	143	158	155	182	138
Ernstig gewond	..	152	150	165	167	162
Licht gewond	..	40	49	63	61	60

* Voorloopig cijfer.

De verkeersongevallen in het eerste halfjaar 1946.

Sedert Augustus 1945 neemt het aantal verkeersongevallen steeds toe. In de laatste vijf maanden van 1945 waren er 7.793 verkeersongevallen geteld of gemiddeld 1.558 per maand. Gedurende Januari t/m Juni 1946 hebben er 10.922 verkeersongevallen plaats gevonden, hetgeen neerkomt op 1.820 ongevallen per maand. In het aantal ongevallen met doodelijken afloop is eenige verbetering gekomen. Vonden in de periode van Augustus t/m December 1945 541 ongevallen met doodelijken afloop plaats ofwel 1 doodelijk ongeval op de 14, in het eerste halfjaar 1946 waren er 493 ongevallen (1 op 22) met doodelijken afloop. Het peil van 1939 is echter nog lang niet bereikt, n.l. 1 ongeval met doodelijken afloop op de 72. Het aantal ongevallen met ernstig letsel geeft hetzelfde verloop te zien. Bedroeg het aantal ongevallen, waarop er één voorkwam met ernstig letsel als gevolg in 1939 10, in 1946 was dit 4. De verkeersongevallen, tengevolge waarvan personen licht zijn gewond, en die, tengevolge waarvan uitsluitend materiele schade is ontstaan, vertoonen de volgende veranderingen: in 1939 19,1 pCt. resp. 69,8 pCt. van het aantal verkeersongevallen; in 1946 15,3 pCt. resp. 57,5 pCt.

Bij een onderzoek naar de wijze, waarop de slachtoffers in het eerste halfjaar 1946 aan het verkeer deelnamen, is gebleken, dat ruim 34 pCt. der slachtoffers als voetgangers aan het verkeer deelnamen. Hierop volgden de wielrijders met 19 pCt. Van de overledenen

waren 229 of 44 pCt. voetgangers. Hiervan waren 147 of 64 pCt. jonger dan 12 jaar. Van de 1.295 passagiers, die werden gewond, waren er 731 inzittenden van vracht- en personenauto's. Dit is 57 pCt. In dit percentage zijn ook de lifters-(sters) begrepen, waarvan de aantallen afzonderlijk niet bekend zijn. Betreffende de omstandigheden, welke tot de verkeersongevallen aanleiding hebben gegeven, valt het op, dat de voetgangers in grotere mate de veroorzakers van de ongevallen zijn geweest. In 1939 werden 8,1 pCt. der ongevallen veroorzaakt door fouten van voetgangers. In 1946 bedroeg dit percentage 16,3 pCt. Deze vermeerdering is enerzijds een gevolg van den groteren omvang van het voetgangersverkeer, doch anderzijds ook te wijten aan een grotere onoplettendheid, daar de voetganger zich niet aan het toenemende verkeer heeft weten aan te passen.

In het eerste halfjaar 1946 waren van de 22.050 botsingsobjecten 6.535 (29,6 pCt.) vrachtauto's en 4.977 (22,6 pCt.) personenauto's. Een andere categorie van verkeersdeelnemers, welke op het oogblik de aandacht verdient, is die der tram- en buspassagiers. In het eerste halfjaar 1939 waren er hiervan 29 bij een ongeval betrokken, in de overeenkomstige periode van 1946 247. Deze 247 passagiers waren betrokken bij 238 ongevallen. 145 (48 pCt.) van deze ongevallen waren te wijten aan het springen in of uit een rijdende tram of bus en 60 (25 pCt.) aan het staan op de treeplank. De overigen waren o.a. een gevolg van het vallen van overvolle balcon. 143 of wel 60 pCt. van deze ongevallen hadden doodelijk of ander ernstig lichamelijke letsel tot gevolg.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

disconto van $1\frac{1}{16}$ pCt., viermaandspromessen tegen $1\frac{3}{8}$ pCt. en halfjaarspapier tegen $1\frac{5}{8}$ pCt. De prijzen voor langer loopende termijnen weken niet ver van laatstgenoemd disconto af. Zou werd Augustuspapier eveneens tegen $1\frac{5}{8}$ pCt. aangeboden, terwijl Septemberpromessen tegen $1\frac{1}{16}$ pCt. werden verhandeld.

Hoewel de rentedaling op de kapitaalmarkt tot staan is gekomen, zijn de feitelijke verhoudingen toch zoodanig, dat de emissie 3 pCt.-Arnem niet volledig slaagde. Ook enkele aandeelenemissies, zooals die der Chemische fabriek „Naarden” en de Nederlandsche Bank voor Zuid-Afrika, werden geen overweldigend succes. De emissiemarkt in het algemeen is den laatsten tijd niet gunstig. Wellicht houdt dit verband met het koersverloop op de aandelenmarkt in het algemeen. De indruk bestaat, dat de aandelenmarkt reeds geruimen tijd bezig is een zeker aanpassingsproces door te maken. Een aantal oorzaken, in deze rubriek reeds meermalen genoemd, werkt hiertoe mede, maar zij werken alle in de richting van een betere verhouding tusschen koersniveau en verwachte dividenden, een en ander in verband met den algemeenen rentestand. Het is begrijpelijk, dat onder deze omstandigheden de geneigdheid, om op emissies in te schrijven, niet bijzonder groot is. Bovendien bestaat de mogelijkheid, dat er zich thans een groep van „nouveaux riches” vormt, welke den weg naar de Beurs en de emissiemarkt nog niet heeft gevonden. Hierbij wordt men wellicht mede geleid door vrees voor den fiscus.

Hoewel zich in de afgelopen week vrij scherpe koersschommelingen op de aandelenmarkt voordeden, weken voor bank- en industriele aandelen, alsmede voor scheepvaartfondsen, de koersen aan het einde der week niet belangrijk van de beginkoersen af. Alleen de Indische fondsen kwamen uiteindelijk op een aanzienlijk lager niveau, waarbij de in Indië tot stand gekomen voorloopige overeenkomst waarschijnlijk van invloed is geweest. Blijkbaar beoordeelt men derzelve economische perspectieven niet zoo gunstig.

	15 Nov. '46	22 Nov. '46
A.K.U.	116	G.B. 116
Berkel's Patent	98	G.B. 99
Koninkl. Ned. Hoogovens	115	112½
Lever Bros. Unilever C.v.A.	204	203
Philips G.b.v.A.	275½	275
Koninkl. Olie	318	311
H.A.L.	126	126
N.S.U.	127	124½
H.V.A.	228½	208
Deli Mij. C.v.A.	132	125
Amsterdam Rubber	150	139

STATISTIEKEN.

INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN BIJ DE SPAARBANKEN IN NEDERLAND ¹).

(in miljoenen guldens).

Maand	Inleggingen			Terugbetalingen			Saldo
	R.P.S.	Part.	Totaal	R.P.S.	Part.	Totaal	
Aug. 1939	16,1	13,6	29,7	25,0	21,3	46,3	— 16,6
Mai 1946	20,4	25,2	47,6	39,4	26,4	65,8	— 18,2
Juni 1946	21,8	23,3	45,1	68,4	41,9	110,3	— 65,2
Juli 1946	20,7	20,2	40,9	37,9	37,9	75,8	— 34,9
Aug. 1946	23,4	22,6	46,0	30,9	21,2	52,1	— 6,1
Sept. 1946	22,7			29,7			

¹) Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 25 November 1946.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f —) Bijbank —) Agentsch. „ 6.000,—	6.000,—
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 iº art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—
Beleeningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Hoofdbank f 147.389.021,98) Bijbank „ 1.956.302,99) Agentsch. „ 8.585.666,69	
Op effecten, enz.	f 157.930.991,66	
Op goederen en ceelen	f 157.024.978,15) 906.013,51	157.930.991,66*)
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 699.496.118,10	
Zilveren munt, enz.	1.116.077,87	700.612.195,97
Papier op het buitenland	f 4.430.806.330,03	
Tegood bij correspondenten in het buitenland	60.881.610,43	
Buitenlandsche betaalmiddelen	15.798.090,16	4.507.486.030,61
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		70.290.293,46
Gebouwen en inventaris		3.000.000,—
Diverse rekeningen		25.842.721,—
		f 5.465.168.232,70

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	12.377.412,28
Bijzondere reserve (winst herwaardeering goudvoorraad per 2 Juli 1945)	209.277.096,67
Andere bijzondere reserves	78.798.079,95
Pensioenfonds	15.476.959,21
Bankbiljetten in omloop (oude uitgifte)	260.158.945,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	2.614.533.355,—
Bankassignaties in omloop	302.669,97
Rekening-courant saldo's:	
's Rijks Schatkist	f 1.141.425.247,39
's Rijks Schatkist: speciale rekening	110.539.000,—
Geblokkeerde saldo's van banken	59.858.615,15
Geblokkeerde saldo's van anderen	49.833.070,21
Vrije saldo's	687.369.640,59
Diverse rekeningen	2.049.025.573,34 207.218.141,28
	f 5.465.168.232,70

¹) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —
 *) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) „ 42.165.200,—
 Circulatie der door de Bank namens den Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten „ 151.538.515,—

ZWEEDSCHE RIJKSBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Goud	Staatsfondsen		Saldi buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Regularisatie-rekeningen goud en diversen
		Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1939	578	234	310 ¹)	—	—	335
31 Dec. 1945	1.062	421	840 ¹)	—	1.066	716
7 Nov 1946	998	135	698	315	791	799
15 Nov. 1946	999	138	704	238	838	801

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's				
		Direct opvraagbaar				
		Totaal	Staat	Banken	45 dagen	Buitenland-sche banken
31 Dec. 1939	1.422	424	267	153	0,1	23
31 Dec. 1945	2.782	952	831	80	302	98
7 Nov 1946	2.551	955	634	225	236	147
15 Nov. 1946	2.495	938	775	61	236	147

¹) Inclusief buitenlandsche banksaldi.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegood bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleeningen
7 Oct. '46	700.181	4.430.806	137.482	70	160.526
14 " '46	700.189	4.430.806	103.660	70	156.295
21 " '46	700.191	4.430.806	105.921	1	153.667
28 " '46	700.200	4.430.806	98.453	1	161.832
4 Nov. '46	700.224	4.430.806	91.216	1	162.357
11 " '46	700.311	4.430.806	73.842	1	153.697
18 " '46	700.316	4.430.806	113.732	1	153.188
25 " '46	700.612	4.430.806	76.680	6	157.931

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening-courant				Vrije saldi
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen		
7 Oct. '46	2.554.978	1.267.943	55.297	49.989	679.253	
14 " '46	2.552.104	1.252.709	66.012	51.274	651.228	
21 " '46	2.548.142	1.253.314	61.423	51.102	667.785	
28 " '46	2.576.500	1.222.262	68.530	50.500	663.204	
4 Nov. '46	2.628.055	1.136.757	70.017	52.378	688.827	
11 " '46	2.608.074	1.117.126	99.498	52.891	665.959	
18 " '46	2.605.899	1.194.163	81.602	50.776	654.750	
25 " '46	2.614.533	1.141.425	59.859	49.833	687.370	

NATIONALE BANK VAN BELGIE.
(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Totaal van gouden voorraad ¹⁾	Buitenlandsche devisa	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op den Staat
21 Nov. 1946	31.809	3.934	4.177	227	1.310	49.662
13 Nov. 1946	31.809	3.981	4.235	246	1.234	50.147
7 " 1946	31.833	3.800	4.630	246	1.193	50.362
29 Oct. 1946	31.817	3.723	3.796	260	1.155	50.662
24 " 1946	31.797	4.334	3.819	243	1.137	49.767
17 " 1946	31.783	4.392	3.713	230	1.095	49.842
10 " 1946	31.768	4.701	3.801	249	1.067	50.402

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi van de Schatkist	van anderen	Besluitwet van 6 Oct. '44 ³⁾
21 Nov. 1946	641	157.270	71.602	1	4.092	634
13 Nov. 1946	641	157.678	72.154	2	3.946	637
7 " 1946	641	158.094	72.382	0,3	4.133	638
29 Oct. 1946	641	157.410	71.439	3	4.350	644
24 " 1946	641	157.090	71.437	3	4.028	645
17 " 1946	641	157.035	71.726	3	3.639	673
10 " 1946	642	157.963	72.273	3	3.973	714

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen frcs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaardeering van den goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel“, ten bedrage van 64.597 miljoen frcs.

³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

BANK VAN FRANKRIJK.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan den Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitschland
31 Aug. 1939	97.893	27.080	30.577	5.466	—
31 Mei 1945	75.151	26.443	54.508	19.750	426.000
31 Oct. 1946	94.817	99.262	59.450	46.600	426.000
7 Nov. 1946	94.817	101.757	59.753	55.500	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
31 Aug. 1939	142.359	21.341	1.252	13.038
31 Mei 1945	549.855	51.093	773	50.320
31 Oct. 1946	696.924	55.715	814	54.901
7 Nov. 1946	700.032	56.576	781	55.795

FEDERAL RESERVE BANKS.
(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
3 Dec. 1941	20.805	20.553	236	2.184
7 Juni 1945	18.357	17.412	247	20.896
7 Nov. 1946	18.238	17.458	270	23.515
14 Nov. 1946	18.234	17.454	267	23.684

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
3 Dec. 1941	7.730	15.108	320	13.178
7 Juni 1945	22.860	17.350	352	15.432
7 Nov. 1946	24.690	17.436	408	16.060
14 Nov. 1946	24.702	17.880	577	16.259

BANK VAN ENGELAND.
(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
30 Aug. '39	263,0	295,8	300	529,5	33,5
14 Juni '45	0,2	1.299,3	1.300	1.276,0	24,2
13 Nov. '46	0,2	1.399,3	1.400	1.365,7	34,6
20 Nov. '46	0,2	1.399,2	1.400	1.363,4	36,9

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
30 Aug. '39	0,7	113,1	6,4	24,6	160,2	31,1	90,1
14 Juni '45	1,2	235,5	4,5	13,9	261,6	8,4	201,4
13 Nov. '46	1,0	287,0	17,7	18,0	340,4	12,9	270,8
20 Nov. '46	1,0	296,3	23,4	17,6	357,3	10,9	291,8

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitenwissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in circulatie	Andere credieten
31 Aug. 1939	2.419,5	287,7	96,8	93,7	2.024,2	828,1
15 Juni 1945	4.773,8	121,1	373,3	63,7	3.450,5	1.610,0
7 Nov. 1946	4.929,0	151,5	118,7	54,9	3.822,2	1.142,4
15 Nov. 1946	4.915,8	148,4	118,7	54,9	3.796,1	1.151,9

OFFICIEELE EN VRIJE WISSELKOERSEN TE BAZEL, IN ZWITSERSCHE FRANC, PER 4 NOVEMBER 1946.
(Gegevens van particuliere zijde).

Valuta	Officieele koersen ¹⁾		Vrije koersen ²⁾	
	Aankoop	Verkoop	Aankoop	Verkoop
1 Pond Sterling	17,34	17,36	9,15	9,40
1 Dollar	4,28	4,31 ³⁾	3,15	3,25
100 Holl. guldens	162,—	162,60	39,—	42,— ³⁾
100 Fransche frcs.	3,60	3,63	0,93	1,05
100 Belgische frcs.	9,84 ⁴⁾	9,90 ⁴⁾	4,35	4,60
100 Zweedsche kr.	119,—	119,75	85,—	92,—
100 Noorsche kr.	86,39	86,91	35,—	45,—
100 Deensche kr.	—	89,45 ⁵⁾	38,—	45,—
100 Tsjechische kr.	8,57 ⁶⁾	8,62 ⁶⁾	2,75	3,25
100 Ital. lires	—	4,30 ⁷⁾	0,55	0,75
100 Mark (zilver)	—	—	24,—	26,—

¹⁾ Koersen, zooals overeengekomen bij de verschillende handels- en betalingsverdragen.

²⁾ De vrije koersen kunnen op eenzelfde dag van bank tot bank variëren.

³⁾ Vrije koers op 23 October jl.: 37,—/40,—.

⁴⁾ Clearingkoers.

⁵⁾ Oude clearingkoers, alleen voor oude verrekeningen.

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 2 December a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam